

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J.M. Mudde, Breukelen

Jezus zingt van Gods welbehagen

'In dat uur verblijdde Hij Zich door de Heilige Geest en zei:
Ik dank U, Vader, Heer van hemel en aarde,
dat U deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt,
maar aan kinderen geopenbaard.
Ja, Vader, want zó is het een welbehagen voor U geweest.'

(Luk. 10:21)

Moeilijk voor ons, zoals de Here Jezus hier zingt.
Sommigen hebben het evangelie verworpen, anderen namen het aan, Jezus zingt erbij.
Voor sommigen hield de HEERE God het evangelie verborgen, anderen maakte Hij het openbaar, Jezus zingt ervan.
Jezus heeft zich het welbehagen van de HEERE zien voltrekken, de raad van God openbaar zien worden en... jubelt het uit.
Moeilijk te begrijpen. Wij praten over afval van Christus, over sekularisatie, in mineur, natuúrlijk doen we dat! En wanneer in verband met afval ook nog Gods raad ter sprake komt, dan raken we in verwarring, dan komen we innerlijk zelfs in verzet.
Maar vreemd, terwijl we nergens in de evangeliën lezen, dat Jezus blij is of hooggestemd, horen we Hem uitgeredend over deze dingen spreken op verhoogde toon. Laten we eens kijken.

De voorgeschiedenis

Allereerst moeten we oog hebben voor de voorgeschiedenis van ons tekstwoord, Luk. 10:1-20. In Luk. 10:1-20 zien we de Heiland tot het uiterste pogen 'gans Israël' te behouden. Ter voorbereiding op zijn komst heeft Hij maar liefst 70 leerlingen (twee aan twee) uitgezonden om tot in het kleinste gehucht (:1) te melden: 'Het Koninkrijk van God is nabijgekomen,' (:9,11). Wat heet overigens melden! De 70 genezen (:9), onderwerpen de boze geesten (:17), treden op slangen en schorpioenen, ja, treden op tegen heel het satanische oorlogsapparaat (:19). Een veldtocht van het Koninkrijk, die z'n weerga in de geschiedenis niet kent. Gods bemoeienis met Zijn volk komt tot een hoogtepunt. Overal waar de 70 komen (en in hen komt Christus Zelf (:16) schijnt licht in de

duisternis, wordt vrede aangebracht (:5).
Het evangelie brengt vrede aan, jazeke, maar is tegelijk onontkoombaar konfronterend. Het evangelie, zo op het scherp van de snede verkondigd, is als een tweesnijdend zwaard, dat dwars door gans Israël heensnijdt: zonen des vredes (:6) enerzijds, maar ook de wolven (:3), 'Sodom' en 'Gomorra' (:12), 'Tyrus' en 'Sidon' (:14) worden openbaar. Het kaf scheidt zich van het koren. In het licht van deze voorgeschiedenis, die hier z'n hoogtepunt bereikt, maar eeuwen duurde, moeten we Luk. 10:21 verstaan.

Het moment

Want als de 70 teruggekeerd zijn en zichtbaar wordt wat dit grote offensief voor Gods Rijk heeft uitgericht, wanneer Israël in de smeltkroes van het evangelie is geworpen, dán zingt de Heiland. Dán. Er staat: 'In datzelfde uur'.
Dus niet voorafgaande aan deze inbraak van Gods Rijk in Israël, niet los van alles wat geschied is, maar het geheel overziend en doorziend (vol van de Geest, d.i. profetisch vrijuit) zingt de Heiland van Gods welbehagen. Is dit niet leerzaam? Werkelijk zinnig spreken over Gods welbehagen, dat kan alleen, als je het geheel overziet en doorziet, profetisch dus. En als je het geheel overziet en doorziet, dan is de vrucht van de geschiedenis tussen de HEERE en Zijn volk een loflied, dan ga je zingen van Gods welbehagen.
Zo zullen wij ook eens zingen van Gods welbehagen, van Gods Raad. Nu overzien we nog niet, nu doorzien we nog niet, niet altijd tenminste, soms doet de Geest het je zien, maar eens, als alles is vervuld en de geschiedenis voltooid is en de schellen van de ogen vallen... dan zullen we zien en zingen, uit volle borst

zingen van de goede raad van God, die in heel de geschiedenis zichtbaar wordt.

Geen misverstand!

Toch reikt Luk. 10:21 meer aan, dan alleen het besef, dat we ééns zullen zingen. Nee, Jezus geeft ook aan waarin Gods welbehagen oplicht, hierin, 'dat Gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, maar aan kinderkens geopenbaard.'

34e jaargang - nr. 19.
14 september 1990

In dit nummer

- 323 A. v.d. Dussen
Godsverduistering (2)
- 326 G. Vrooland
Over het lopen met pak en zak
- 330 J. Bouma
K. Schilder en de erfgenen
- 331 D.W.L. Milo
Waarzeggende dromen
- 334 O. Mooiweer
Huisbezoek in de praktijk (1)
- 335 L. v.d.Poll-Stapert
Landbouw en voeding
- 337 P.C. van Wijk
Horen naar het Woord (2)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Hier moeten we ons hoeden voor een misverstand, Jezus zingt er niet van, dát zich een scheiding voltrekt. De Heiland der wereld verheugt zich er niet om, dát mensen de HEERE God verwerpen. Integendeel, zijn wil is, dat alle mensen behouden worden en geen van hen verloren ga. En al zijn pogen om Israël te behouden is er niet om een rein geweten te hebben, maar is echt. Later weent Hij om Jeruzalem (Luk. 19:41v) en zegt; 'Och, of gij ook op deze dag verstondt wat tot uw vrede dient; maar *thans is het verborgen* voor uw ogen.'

Het is verschrikkelijk, dat het evangelie voor sommigen verborgen is, dat is om te huilen... En daarom stelt Jezus ook alles in het werk om Israël te bereiken.

Het principe

En toch, wanneer de Here Jezus ziet, wat Gods evangelie uitricht, welke scheur dat evangelie veroorzaakt en *tussen wie* zich de scheiding voltrekt, dan laat Hij het niet bij gewezen, maar dan zingt Hij. Want Hij herkent de goede bedoeling van God aan het principe, dat aan deze scheiding ten grondslag ligt. En dat principe luidt, dat het evangelie en alles wat daarin besloten ligt, verborgen blijft voor 'wijzen' en openbaar wordt aan 'kinderen'.

Onder de bediening van het evangelie (Zd. 31!) keren 'verstandigen' zich van Christus af, en bekeren 'eenvoudigen' zich. Rijken zendt Hij ledig heen, hongerigen vervult Hij met goederen (Luk. 1:53). Dat ligt in de aard van het evangelie besloten en daarin openbaart zich Gods welbehagen.

Hoe dat in zijn werk gaat?

Blader het evangelie naar Lukas maar door. Denk bijv. aan Jezus' optreden te Nazareth, Luk. 4:14-30. Jezus predikt het evangelie in volle heerlijkheid (:18-19), zonder de aanstoot te schuwen: Een profeet is in zijn vaderstad niet geëerd! Kijk maar naar Elia die verbleef bij de weduwe te Sarepta! Kijk maar naar Elisa die Naäman genas! (:24-27)

Woorden, die in Nazareth een uitbarsting van haat teweeg brengen. (:28) En achter die haat moeten we een wereld van overmoed en waanwijsheid zien. Een overmoed en waanwijsheid, die uiteindelijk niets anders is dan een opstand van de zelfgenoegzame mens tegen God. Je zou toch eens moeten buigen... Je zou toch eens een toontje lager moeten zingen om de juiste toonhoogte van het evangelie te vinden. Zo blijft het evangelie voor hen verborgen en ontgaat het hun, dat het Koninkrijk van God nabij gekomen is. Dat is Gods welbehagen. Maar kinderen, eenvoudigen, armen

van geest, ootmoedigen, herder, hoer of tollenaar, priester (Zacharias), visser of wie dan ook, allen, die bereid zijn om van genade alleen te leven, God openbaart het hun en zij weten het: 'Ja, dit is evangelie! Hallelujah!'

Gods wijsheid

Ja, Jezus roemt Gods welbehagen, Jezus roemt het, dat Zijn Vader, de Heer van hemel en aarde geen millimeter toegeeft aan de menselijke zelfgenoegzaamheid en eigendunk. Daarin ook wordt Gods wijsheid openbaar. God kán de ongebroken mens, de mens, die tegenover God z'n mannetje meent te staan geen plekje grond in zijn rijk gunnen. Want die mens een plekje gunnen zou hetzelfde zijn als het kwaad een plekje gunnen in zijn rijk. En wie anders dan de satan zou op dat plekje z'n bokkepoet willen zetten? Daarom, omdat God de satan geen enkele poot aan de grond gunt in zijn rijk, maar aan zijn kinderen, aan ons mensen, juist alle, alle ruimte gunt, daarom bezingt zijn Zoon ervan, dat de Vader het evangelie verborgen houdt voor wijzen en verstandigen en het aan kinderen openbaart.

Afval van Christus, sekularisatie, het zijn 'op zich' genomen, alleen maar heel verdrietige woorden, en ze blijven hun verschrikkelijke klank houden. Toch is er in onze situatie alle reden om met de profetische lofzang van onze Heiland dieper te zien en te beseffen, dat afval uiteindelijk in de aard van het evangelie besloten ligt. Het is te dwaas om door de wijzen serieus genomen te worden. Laten we God erom loven, dat het daarvoor te dwaas is. En laten we bidden, dat wij dwaas genoeg blijven, om van dit evangelie alles te verwachten.

Over te nemen

Jaargang 24-33 (1980-1989) van Opbouw.
Te bevragen bij:
J. Visscher, tel. 05496-73871

A. van der Dussen, Eindhoven

Godsverduistering (2)

Hebben wij voor het moderne probleem van de Godsverduistering nog iets aan de oude belijdenisschriften? Vanuit die vraagstelling haalt Graafland de discussie op tussen Berkhof en Boer. Terwijl Berkhof zegt, dat de belijdenisschriften de vraag naar het bestaan van God nog niet kennen en daarvoor in gebreke blijven om mensen die worstelen met die vraag te helpen, stelt Boer dat de centrale vraag van de belijdenisschriften ook in de moderne tijd de diepste is die zich laat stellen: hoe krijg ik een genadig God?

Gelijk en ongelijk

Nu merkt Graafland terecht op, dat deze discussie tussen Berkhof en Boer in die zin al weer achterhaald is, dat er in de jaren '50 tenminste nog zoveel betrokkenheid op God was, dat men het als een belangrijke vraag ervoer: „Bestaat Hij wel?” Kenmerkend voor het probleem van de Godsverduistering is echter, dat mensen zich totaal niet meer druk maken over het bestaan van God. Omdat God zelf als irrelevant wordt ervaren, is de vraag naar zijn bestaan dat ook.

Met zo'n opmerking geeft Graafland te kennen, dat hij oog heeft voor de ontwikkeling die de westerse mens heeft doorgemaakt en nog altijd doormaakt. Daarmee kiest hij partij voor Berkhof en tegen Boer. Hij vindt dat Berkhof gelijk heeft als hij aandacht vraagt voor het nieuwe van de situatie, die ontstaan is als resultaat van het proces van mondigwording van de mens. Hij verwijt Boer dat die te 'statisch' denkt, als zouden de ontwikkelingen in de menselijke geschiedenis in wezen niet terzake doen en men met tijdloze antwoorden op tijdloze vragen zou kunnen volstaan. Toch deelt Graafland niet Berkhofs konklusie, dat vanwege de voortschrijdende ontwikkeling de oude antwoorden niet meer passen op de vragen van nu. Hij vindt namelijk dat Boer in zoverre gelijk heeft, dat in de moderne vraag naar het bestaan van God zich toch iets van de oeroude vervreemding tussen God en mens manifesteert. Boer zegt veel te snel dat die vraag ongeoorloofd is en gaat voorbij aan het feit, dat ook gelovigen in hun wanhoop en vertwijfeling tot zo'n vraag kunnen komen. Maar hij wijst er terecht op, dat het moderne, radikale ongeloof van de mondig geworden mens, in zijn kern niets anders is dan de terzijdestelling van God door Adam, die als God wilde zijn. De cultuur-krisis waaruit de vraag naar

het bestaan van God geboren wordt, heeft haar wortels in de crisis van de zonde. In de maatschappelijke en filosofische ontwikkeling die ertoe leidde dat het bestaan van God ter discussie gesteld is, is een proces werkzaam van radikaliserend, van verdieping, van rijping van de oerzonde van de mens.

Ik acht het een bijzonder gelukkige greep van Graafland, dat hij op deze wijze het waarheidsmoment in de gedachtengang van Boer weet te redden, zonder in een statisch, tijdloos denken te vervallen. Is het niet heel bijbels om te erkennen, dat de tijden ook in die zin veranderen, dat er een voortschrijding is van de zonde en haar gevolgen, waardoor de wereld er op het eind volstrekt anders uitziet dan vlak na de zondeval? Weerspiegelt het theoretische atheïsme van onze eeuw niet een ander, duidelijk later stadium van de geschiedenis dan het praktische atheïsme van psalm 14:1, waar wel het 'funktioneren', maar nog niet het bestaan van God ontkend wordt? Een tijdloos hanteren van de belijdenisschriften lijkt mij dan ook gemakzuchtig en dom: het is een illusie om te menen, dat men op de vragen van vandaag kan ingaan met een repetitie van de antwoorden van de zestiende eeuw. Tegelijk is het waar, dat de cultuur-krisis van vandaag niet enkel maar nieuw is. Er is continuïteit met het verleden, doordat dezelfde krachten die sedert de zondeval de geschiedenis hebben opgestuwd, ook in het heden van de Godsverduistering werkzaam zijn. Waar christenen zich in het verleden rekenschap hebben gegeven van die fundamentele vijandschap tegen God en de overwinning daarvan, kan het niet anders of hun antwoorden zullen ook ons raken. Met Graafland ben ik daarom van mening, dat er aan de belijdenisschriften meer te ontleen valt voor bezinning op het probleem van de Godsverduistering dan men op het eerste gezicht zou denken. Maar wát dan?

Zonde en genade

In de gereformeerde belijdenisschriften is de neerslag te vinden van de grote herontdekking van Gods genade, zoals die in Reformatie gestalte kreeg. De mensen van toen, die met inspanning van al hun krachten een brug trachtten te slaan naar God, werden opgeschrikt door een vreemde, vernederende maar ook verrukkelijke boodschap: „Schei ermee uit, met dat verwoede pogen om de afstand tot God te overbruggen. Jullie zijn veel te blind en veel te zondig, dan dat jullie erin zouden

slagen iets van God te zien en de vervreemding van Hem te overwinnen. Erken nu maar, dat wij mensen, als het van ons afhangt, voorgoed zullen ronddolen in een duisternis zonder God. Maar geloof tegelijk, dat God ons in die duisternis tegemoet komt: Hij wil, in zijn onuitsprekelijk grote genade, van zijn kant de brug naar ons slaan. Geloof, dat Hij jullie de ogen zal openen voor zijn licht; vertrouw erop, dat door Christus' bloed de vervreemding van Hem totaal overwonnen is; verwacht van de Heilige Geest de goede werken die jullie zelf niet voor elkaar krijgen.”

Het uitgangspunt van Graaflands boek is nu, dat tegen het kwaad van de Godsverduistering nog steeds geen ander kruid gewassen is dan deze boodschap van genade. Het zal er volgens hem om gaan, dat wij het gevoel van onmacht en radeloosheid, dat ons kan bevangen als wij in de moderne tijd zo'n kolossale vervreemding tot God ervaren, nederig én vertrouwend aanvaarden. *Nederig* zullen wij moeten erkennen: van ons uit is het onmogelijk, dat wij God weer in het vizier krijgen en Hem weer aan de horizon van ons leven zien verschijnen. Wij oogsten nu immers de wrange vrucht van een konsekwent NEE zeggen tegen God. Wij hebben in de moderne westerse samenleving bereikt wat wij sinds Adam al wilden: de terzijdestelling van God. Wie in deze situatie nog denkt, dat wij, als wij Hem nodig hebben, ineens toch weer aan een beroep op Hem kunnen doen, heeft niet begrepen dat wij onszelf onmogelijk gemaakt hebben bij Hem. Tegelijk zullen wij *vertrouwend* mogen zeggen: van zijn kant zal God naar ons toekomen; in Christus zal Hij ons niet langer aanzien als geharde revolutionairen en ons niet vastpinnen op onze dwaasheid. De boodschap van genade en vrijspraak mag ons hoopvol maken, als de wachter die op de morgen hoopt.

Om de hoek...

Zo wijst Graafland de weg van schuldbelijdenis en het ootmoedig wachten op Gods genade aan als de uitweg uit de Godsverduistering. Daarmee verwerpt hij de 'oplossing' die Berkhof aanbiedt. Ook deze heeft oog voor de schuld die de mens heeft aan de Godsverduistering. Hij spreekt van een 'ontspoorde autonomie', waarmee hij iets dergelijks bedoelt als Boer en Graafland: in zijn mondigwording is de mens gaan denken dat hijzelf God is en niets of niemand boven zich heeft, met alle fatale gevolgen vandien. Want is het

niet aan die onttroning van God te wijten, dat dictators als Hitler hun kans schoon zagen om zich als een god te laten bewieroken? Moet in een wereld, waarvan de mens zich het middelpunt waant, de natuur niet het loodje leggen? Gaat het niet onvermijdelijk op alle fronten fout, als de mens zijn eigen ideeën als wet aan de schepping oplegt? De terzijdestelling van God heeft een vreselijke ontwrichting van de wereld tot gevolg.

Maar, zegt Berkhof, gelukkig zijn er velen die oog hebben voor deze ontsparing en inzien dat wij ons op een verkeerde weg bevinden. De een roept op tot een bescheidener omgang met het milieu; de ander strijdt tegen het individualisme en voor sociale gerechtigheid. Sommigen huiveren zo voor de agressie die in mensenharten huist dat ze tot doemdenken vervallen; anderen hebben de hoop nog niet opgegeven op een betere wereld. Volgens Berkhof is het nu zo, dat al deze mensen er iets van begrepen hebben, dat die onbegrensde mondigwording tot het verderf leidt. Alleen – zij blijven steken in halve waarheden. Zij zouden moeten doorstoten naar de kern van de zaak en dan – dan zouden ze ontdekken „dat God al om de hoek op ze staat te wachten”! Immers, alleen bij God vallen al die waarheden op hun plaats: alleen als de mens Hem boven zich erkent, als een God met wijze wetten en een Overwinnaar van de menselijke zonde, alleen dan zal dat verzet tegen de ontspoorde autonomie tot resultaat leiden. Dat is de 'relevantie' van God: Hij heeft iets te zeggen aan mensen die ongelukkig zijn met de ontwikkelingen van de moderne tijd. De Godsverduistering wijkt dus, als mensen er oog voor willen hebben dat God in het verlengde blijkt te staan van de wegen die zij inslaan om te ontkomen aan de gevolgen van een ontspoorde mondigheid.

Oppervlakkig

Graafland vindt deze 'oplossing' te oppervlakkig: er wordt zijns inziens geen recht gedaan aan de diepte van de crisis tussen God en mens. Het is veel te optimistisch om te veronderstellen, dat God „om de hoek op ons staat te wachten” om in te springen op onze onvrede met de ontstane situatie. Zo 'harmonisch' (de term is van Spijkerboer) sluit de Heilige niet aan bij de pogingen van vastgelopen mensen, om de gevolgen van hun keuze tegen Hem ongedaan te maken! God staat veel en veel kritischer tegenover de mondiggeworden mens dan Berkhof suggereert. Het kan pas tot een ontmoeting met God komen, als de mens dat inziet. De Godsverduistering kan pas wijken, waar mensen zich verootmoedigen over het kwaad van de onttroning van God en leren

smeken om genade! Zijn werkelijkheid licht slechts op in de rechtvaardiging van de goddeloze.

Nu is Berkhof een veel te fijn registrerend theoloog om niet gevoelig te zijn voor deze reformatorische noties. Graafland wijst passages in zijn artikelen over de Godsverduistering aan, waarin hij andere dingen zegt dan dat God om de hoek op ons staat te wachten. Maar afgezien van Berkhof: het is in veel kerken en theologieën op het ogenblik mode, om zo harmonisch over de verhouding God-mens te denken. Mensen die zich druk maken om het milieu en de Derde wereld, worden geacht ongemerkt al een heel eind in de buurt van God terecht te zijn gekomen. De alom ontluikende belangstelling voor spiritualiteit en religiositeit, die een reactie is op de door techniek gestempelde samenleving, wordt met gejuich verwelkomd: zie je wel dat God dichterbij is dan we in ons pessimisme dachten!!

Het lijkt mij onontkoombaar om daar met Graafland van te zeggen: zo ontkom je niet aan de Godsverduistering! Al die kerkverlaters, die kultuurkritisch bezig zijn of gefascineerd worden door het goddelijke in de werkelijkheid – zijn die inderdaad hard op weg naar de ontmoeting met de God en Vader van Jezus Christus? Ik zou graag willen dat het waar was, maar vrees dat er iets heel wezenlijks ontbreekt: het bijbelse besef van een fundamentele *diskontinuiteit* tussen God en mens, ter overwinning waarvan Jezus Christus zijn bloed heeft moeten geven. Is voor de ware ontmoeting met de levende God niet kenmerkend dat er zondebesef is, bekering, buigen voor de Heer? De grote revivals van de 18e en 19e eeuw zijn zonder dat alles eenvoudig niet denkbaar! Maar je ziet er momenteel maar bitter weinig van, buiten **en binnen** de kerk. Zolang dat het geval is, valt te vrezen dat de Godsverduistering voortduurt.

Te somber?

Omgekeerd is de vraag te stellen, of het nou echt in religieus opzicht zo veel lichter wordt als mensen loodzwaar moeten tillen aan de zonde. Is dat voor veel christenen niet juist fataal gebleken? Daar krijg je toch wat van: altijd te moeten horen dat wij van ons uit God **wel** kunnen vergeten omdat we zo onvoorstelbaar slecht zijn?

Het boek van Graafland wint niet weinig aan kracht, doordat het op deze vraag serieus ingaat. Hij wil recht doen aan het bezwaar, dat de gereformeerde traditie voor heel wat christenen de meest afschuwelijke associaties oproept. Zo is hij moedig genoeg, om zich in zijn pleidooi voor die traditie te konfronteren met bijvoorbeeld Aleid Schilder. Ook bij haar merkt hij dat 'harmonie-

denken' over de verhouding God-mens op. Zij wil immers semi-pelagiaans over de zonde denken, dat wil zeggen: zij erkent de aanwezigheid van de zonde, maar gelooft dat de mens ook goede kanten heeft, zodat hij niet met lege handen bij God aankomt. Alleen deze benadering kan volgens Aleid Schilder voorkomen, dat een mens tot diepe depressiviteit vervalt: ik ben niks en kan niks.

Graafland houdt tegenover Aleid Schilder staande, dat dit beeld van God niet bijbels is en kan uitwerken in moralisme en humanisme. Maar tegelijk geeft hij haar toe, dat het evenmin bijbels is om depressief te worden van het geloof. Hij erkent, dat de gereformeerde traditie daar soms aanleiding toe heeft gegeven. Toch meent hij dat het niet onvermijdelijk is, dat een diep zondebesef tot depressiviteit leidt. Hij wijst erop, dat zelfs de bloedserieuze Calvijn leerde, dat een mens ervoor moet oppassen een eenzijdig vernietigend oordeel over zichzelf te vellen. Er is immers ook de royale beaming van ons mens-zijn in de genade van Jezus Christus! En let eens op de zelfaanvaarding die Luther uitstraalt, die toch als geen ander verkondigd heeft dat een mens van zichzelf absoluut niets te verwachten heeft. Ongetwijfeld is hier een belangrijk en gevoelig punt in het geding, dat ons noodzaakt de gereformeerde traditie behoedzaam te hanteren en wellicht ook anders te formuleren. Maar ik zou daarbij niet graag de diepgang verliezen, waarmee de Reformatie met een beroep op Augustinus en uiteindelijk Paulus de westerse mens weer over zonde en genade heeft leren spreken. Is die benadering niet de enige, die voldoende ernst maakt met de realiteit van de Godsverduistering? Alleen – wat zegt dat mensen die niet alleen God niet tegenkomen, maar daar ook geen enkele behoefte aan hebben? Heeft dit hele verhaal niet uitsluitend en alleen betekenis voor diegenen, die in God geïnteresseerd zijn? En is het probleem van de Godsverduistering niet juist, dat wij in een wereld leven waarin zelfs de interesse in God totaal verouderd is? Omdat ook Graafland hier nattigheid voelt, willen we hem over twee weken verder aan het woord laten.

Voor de kinderen

Jeannette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Helpen

Deze week moet Matthijs tafeldekken. Hij moppert. „Alweer ik? Wanneer moet Jonathan? Ik moet altijd werken hier.” „Ha, en wie laat de hond uit?” roept Jonathan, en volgende week moet ik tafeldekken én de hond uitlaten én mijn bed opmaken én...” Wat een gemopper, ik word er boos van. „Hou op met zeuren” zeg ik „dek gewoon de tafel alsjeblieft. Straks worden we er allemaal saggerijngig van! Staan jullie fietsen trouwens binnen?” Ik kijk naar buiten. Er staat een meisje in de tuin. Ik schrik ervan, want het is al bijna donker. We kennen haar wel. Het is Gatoya. Ze komt melk halen voor haar kleine broertjes. Ze heeft er twee, op dezelfde dag geboren, een tweeling dus. Gatoya had een tweelingzus, maar die is gestorven toen ze nog een kleine baby was. Nu is Gatoya 7 jaar. Ze gaat

nooit naar school want haar moeder is arm. Een vader heeft ze niet meer, die is weggegaan. Ze helpt moeder met de baby's. Ze waren zo klein toen ze geboren werden, veel te klein. En moeder had ook niet genoeg melk in haar borsten om die twee te eten te geven. Ze gingen samen bedelen. Moeder bond de ene kleine baby in een doek op haar rug en Gatoya kreeg de andere. Zo liepen ze naar de stad. In de stad waar wij wonen, zijn de grote huizen van rijke mensen. Mensen zoals wij, die altijd genoeg te eten hebben en kleren om aan te trekken. We konden ze best een beetje helpen. Sindsdien halen ze hier melk. Ik ga gauw naar buiten en Gatoya geeft me een plastic fles. Ik doe er melk in voor de baby's. „Wat ben je laat” zeg ik, „je moet snel naar huis lopen”. Ze knikt en daar gaat ze weer. Matthijs dekt de tafel. „Wat raar dat die moeder haar stuurt als het don-

ker en koud is” zegt hij. „Misschien moest ze eerst op de baby's passen” zegt Jonathan „of water halen”. „De kinderen hiernaast moeten altijd hun eigen kleren wassen” zegt Matthijs. „Hun eigen kleren? Welnee, die van de hele familie” weet Jonathan. De Rwandese kinderen moeten heel vaak heel veel doen in huis en kleine baby's worden bijna altijd door hun grotere zusjes rondgedragen op de rug. Je kunt niet gemakkelijk spelen en rennen hoor, als je ondertussen een kindje moet dragen. En als ze niet willen? Dan krijgen ze met de stok, jawel! Maar de kinderen vinden het meestal niet erg om te helpen. Het is gewoon, alle kinderen doen het. De tafel is klaar. Matthijs kijkt nog even of hij niets vergeten is. Hij moppert niet meer. Eigenlijk hoeft hij toch niet zó hard te werken, vinden jullie wel?

Pastorale Notitie

G. v.d. Brink, Veenendaal

Nu gaat het mis!

Hebt u dat nou ook wel eens, dat u in een vlaag van angst ineens zeker weet, dat het één of ander mis gaat? Angsten zijn er in alle soort en kleur. Zo ben ik doodsbang voor mijn vergeetachtigheid en slordigheid. Ik heb daar zulke pijnlijke ervaringen mee opgedaan, dat ik altijd bang ben voor de volgende! Uit die angst sprong op een kwade dag mijn zekerheid dat ik f 350,- in een bruine enveloppe had verscheurd en in de vuilnisbak gegooid. Natuurlijk: ik

wist het zeker! „Meneer, het was geld van de kerken!” Was de profeet Eliza nu maar hier, want ik was (toen nog) een arme profetenzoon.

Toen ben ik naar de plaats gegaan waar de vuilnisauto's hun vracht storten. De opzichter hoorde me belangstellend aan en begon prompt te biechten toen hij hoorde dat ik 'meneer dominee' was. Ik had, vrees ik, niet de rechte aandacht. Toen duwde hij me een riek in de hand: „De vracht van vorige week donderdag uit uw straat zit hier anderhalve meter diep”. Drie morgens heb ik staan spitten in de stank. Nooit heb ik geweten dat maden zich zo gruwelijk snel ontwikkelen. Waar komen ze allemaal vandaan? Maar geen bruine enveloppe met verscheurde briefjes van honderd! Tot ik op een vroege morgen wakker werd, en ineens zeker wist dat het geld netjes in een sigarendoosje zat in de la van mijn bureau.

Tableau! En veel geplaag!

Intussen is zo'n ervaring een goede les: Je leert nieuwe intuïtieve 'zekerheden' wantrouwen, vooral als ze geboren werden uit angst. Zo herinner ik me een mevrouw uit onze kerk, die ook zei: „Ik weet het zeker”. Ze keek me aan met haar felle blauwe ogen, alsof ze me aan de muur wou prikken. Maar ook alsof ze vroeg: „Verlos me alsjeblieft van die zekerheid!” Ze zou niet door de aanstaande bevalling heen komen! Er was medisch gesproken geen enkele aanleiding voor een

slechte prognose. Het was al vier keer goed gegaan, dus waarom de vijfde keer niet? Maar ze wist het zeker: dit keer ging het fout!

Ik ben er niet tegenin gegaan en heb geen waarschijnlijkheidsredenering opgezet. Wat wist ik tenslotte over de oorsprong van diepe angsten? Zijn ze niet vaak reëel? Wat kan er allemaal niet misgaan in ons leven? Ons bestaan is een bestaan in de angst, Hebr. 2:15.

En wat die sombere voorgevoelens betreft: kunnen die ook niet van de Here komen? Dus heb ik me 'beperkt' (nou ja!) tot psalm 31: Mijn tijden zijn in uw hand; gij verlost mij, Here, trouwe God!

Om kort te gaan: de bevalling verliep voorspoedig. Moeder en kind waren blakend. „Dus toch!” zei ze heel verbaasd! En ook een beetje beschaamd. Onze intuïtieve zekerheden bedriegen soms.

Dan snap je ineens het slot van psalm 31:

Terwijl ik in mijn angst dacht: Ik ben verbannen uit uw oog (ik wist het zeker!!), hebt Gij voorwaar mijn luide smekingen gehoord, toen ik tot U riep om hulp.. Dus toch!!

Deze verzuchting zullen we straks allen slaken, als de Here Jezus komt. Niet alleen na een schijnverbanning, maar na de echte noodvan-de-dood. Niet elke angst bedriegt. Maar toch...!!

G. Vrooland, Enschede

Over het lopen met pak en zak

Niet alleen drs. H. de Jong zal getroffen zijn door hetgeen 15 juni jl. in het Nederlands Dagblad was te lezen. De Verklaring, waarin de Enschedese kerkeraden van de Nederlands Gereformeerde Kerk (Noord) en Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) elkaar hebben gevonden, opent een perspectief, dat niet door iedereen op dezelfde wijze zal worden gewaardeerd.

Toch is het frappant, dat juist drs. De Jong reageerde. Hoewel er geen enkele reden is om blij te zijn met zijn reactie, kan ik zeggen dat hij de kerk van Enschede-Noord helpt om haar positie duidelijk te maken. Juist omdat hij reageerde en omdat hij ZO reageerde.

Hij vindt de beweging die Enschede-Noord maakt niet goed. Hij noemt het een overlopen met pak en zak naar de vrijgemaakte opvattingen. Het woord 'overloper' heeft in dit verband klaarblijkelijk de betekenis van het loslaten van eerder ingenomen standpunten en het overnemen van de opvattingen van een ander. Als dat zo was, dan zou drs. De Jong gelijk hebben met zijn bewering. Maar dat is niet de juiste tekening van de zaken. Enschede heeft principieel haar standpunt niet verlaten. Enschede staat nog steeds op dezelfde grondslag. Wat dat betreft moeten wij constateren, dat drs. De Jong nog al eens van ons wegl loopt. Vaak zo ver, dat hij ons in moeilijkheden brengt. Dat geeft ons zorgen. Hij denkt, dat wij een grote wandeling moeten maken en vanuit zijn standpunt gezien is dat ook een hele wandeling.

Maar in Enschede-Noord wandelt men niet zo hard en daar ben ik blij om. Drs. De Jong was zo ontzettend bang dat hij weer vast zou komen te zitten in verkramptheid, in stramheid en in een vast protocol (Opbouw, pag. 243), dat hij het nodig achtte om alvast maar een heel stuk voor ons uit te rennen. Nu zou hij dat hele stuk terug moeten lopen en dat wil hij natuurlijk niet. Dat is begrijpelijk, maar wel heel erg jammer.

Zo is het ook begrijpelijk, dat drs. De Jong op deze manier over het gebed van Christus voor eenheid van de zijnen schrijft en wijst op het grote verschil tussen een gebed en een gebod (Opbouw, pag. 259).

Hoe verder iemand in zijn begeerte naar eenheid van het gebed om eenheid afstaat, des te meer gaat hij de onontkoombaarheid van de konsekwenties van dit gebed relativeren. Totdat er een moment komt, dat hij het niet meer kan bidden.

Het ontstaan van deze eenheid is in de eerste plaats een werking van de Geest. Daarom is het ook in de eer-

ste plaats een zaak van het gebed. Waar de Geest van Christus is, daar worden de werkingen van het vlees gedood. En dat doet nogal eens pijn. Die pijn doet ons terugdeinzen voor de konsekwenties van dit gebed. Maar die pijn hoort bij de goede strijd.

Mogen we de scheur die in Israël tussen het tweestammenrijk en het tienstammenrijk getrokken werd als rechtvaardiging gebruiken om gescheiden voort te gaan? (Opbouw, pag. 260)

Natuurlijk niet. Wat we daaruit kunnen leren, is dat de hardheid van de harten ook in die tijd vernietigend was voor een liefdeband. En dat de Here de trots van zijn kinderen breekt door ze klein te maken, want de Here woont bij de nederigen van geest.

Enschede zoekt ook niet de beschutting van een grote kerk. Het is ons er niet om te doen om sterk te staan in een moeilijke tijd. God Zelf is onze sterkte. Dat eenheidsstreven om groot te worden is veeleer gevaarlijk. Wij zoeken niet de leiding van de grote mannen, die in een theologische universiteit werken, wij zoeken ook niet de leiding van het intellect, dat worstelt met de onduidelikheden in de Heilige Schrift, maar wij zoeken de Leiding van de Heilige Geest. Onder zijn Leiding kunnen wij onduidelikheden verdragen.

En als die Geest ons gebed wil verhoren, dan zal op zijn tijd de scheiding die door de hardheid van harten en door menselijke trots was ontstaan worden opgeheven. Daarom zullen we wachten op zijn tijd. Intussen willen we elke verandering, die de verhoging van dit gebed zou kunnen tegenstaan, vermijden.

Het is ook jammer, dat in het persbericht van 15 juni een belangrijk stuk van de Verklaring achterwege is gebleven. Juist uit dat gedeelte bleek, dat Enschede-Noord helemaal niet zoveel wil lopen, wegllopen of overlopen. Enschede-Noord wil blijven staan op gereformeerde grond. Ik citeer uit de Verklaring: „In deze besprekingen (nml. de samensprekingen tussen beide kerken) is geconstateerd, dat in beide kerken de uitgesproken wil aanwezig is om zich als kerken van de Here Jezus Christus te openbaren in deze wereld op basis van

a. volstrekte erkenning van het onfeilbare Woord van God
b. zoals dat door de kerken beleden wordt in de Drie Formulieren van Eenheid en aan welke geschriften de kerken gebonden zijn door middel van het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers

c. met volwaardige hantering van de kerkelijke regels, zoals die tot uitdrukking komen in de Gereformeerde Kerkorde.”

Dat is het standpunt van Enschede-Noord. Onveranderd gereformeerd. Levert Enschede zich nu over aan de Vrijgemaakten? Welnee, er is alleen een principiële erkenning gekomen: wij staan nog steeds op dezelfde grondslag. Keurt Enschede nu alles goed wat zij vroeger onrecht achtte? Zeker niet! Men behoudt hetzelfde gevoelens ten aanzien van recht en onrecht, ook als men met waardering spreekt over de intentie van de strijd binnen het verband in de zestiener jaren. De Verklaring moeten we lezen in deze zin: „Je bedoeling kan ik nog wel waarderen; uiteindelijk was dat ook onze bedoeling.

Maar dat je het nu zo moest doen... met die gevolgen in die situaties... Daar zal ik me maar niet over uitlaten; ik denk er het mijne van. Maar goed... je blijft mijn broer. En omdat ik van die broederband overtuigd ben, neem ik je graag zoals je geworden bent in die jaren na ons uiteengaan. (Con amore staat er in de Verklaring!) We moeten nu verder. De buitenstaanders hebben lang genoeg gelachen om onze ruzies. En ze hebben onze Vader om die reden beledigd. Laten we er toch alles aan doen om die schande voor onze Vader weg te nemen.” Deze toonzetting is alleen mogelijk als

a. je standpunt onveranderd is gebleven (je van elkaar zonder enige terughoudendheid kunt zeggen: je bent nog steeds een kind van hetzelfde huis; je hebt niet puberaal voor je eigen identiteit gevochten; je bleef gehoorzaam aan de Vader.)

b. je ook bereid bent onrecht te lijden ter wille van de broederband (1 Kor. 6:7 – Dat gaat nog weer verder dan hetgeen waarop drs. dJ. wijst: de een achte de ander uitnemender dan zichzelf. Het staat vast dat bepaalde broeders van vrijgemaakte zijde in Enschede eenzelfde gevoel hebben en denken dat er onvolgende recht is gedaan. Maar ze zijn bereid om te lijden ter wille van de broederband. Dat is prijzenswaardig.)

Het hierboven gestelde onder a behoeft wel enige toelichting. Zijn de standpunten onveranderd? Nee. We zijn twintig jaar verder. Het gesprek dat toen onmogelijk was in Enschede, bleek nu wel mogelijk (o.a. in de benadering van drs. O. Mooiweer, waardoor hij veel makkelijker een broederhand kon uitsteken). Zijn de standpunten onveranderd? Ja! Principieel staan we op hetzelfde fundament; vlak naast elkaar. We hoeven maar een vinger uit te ste-

ken en we raken elkaars hand. Maar toch... Wat is er een krachtige werking van de Heilige Geest nodig om elkaar werkelijk weer als broeders te omarmen. Om over veel verdriet heen te stappen... om het eigen belang te vergeten... om zich te verootmoedigen... om elkaar weer lief te hebben en elkaar te zien als kinderen van dezelfde Vader. Daar is meer voor nodig dan de formuleringen van een gezamenlijke verklaring. Daar is niemand van ons toe in staat. Dat zal de Heilige Geest moeten doen. Die Geest kan niemand annexeren of manipuleren. Om die werking van de Geest moet gebieden, ja gesmeekt worden. Die Geest kan wel door hardnekkige eigenwilligheid tegengewerkt en uitgedoofd worden. Laten we maar oppassen. Verder staat er, dat de toonzetting van deze Verklaring alleen mogelijk is als je zonder enige terughoudendheid van elkaar kunt zeggen: je bent een kind van hetzelfde huis. Dat is niet exclusivistisch bedoeld; het is wel de grond waarop deze Verklaring kon worden afgelegd. Het ontbreken van elke terughoudendheid overwon de wederzijdse verdachtmaking. Het feest der herkenning: „Wat fijn, dat jij niet steeds allerlei vraagtekens achter de betrouwbaarheid van de woorden van mijn lieve Vader zet!”

De grote aantrekkingskracht van de Vrijgemaakte Kerk is voor ons ook in de eerste plaats, dat ze staat voor een volstrekte erkenning van het onfeilbare Woord van God. Die erkenning wordt belijgend nagesproken in de Drie Formulieren van Eenheid. En alleen als die erkenning er is mag men een goede en door liefde en geduld gedragen omgang met een Kerkorde verwachten: „Laten we elkaar maar goed vasthouden bij de erkenning van het onfeilbare Woord.” (Als die intentie er is, dan kunnen we toch verdragen, dat dit 'vasthouden' soms wat krampachtig gebeurt? Er is immers nogal wat te verliezen!)

We hebben het over de toonzetting van de Verklaring. Wij zijn blij met deze Verklaring. Maar wij zijn Nederlands Gereformeerd. En van onze Nederlands Gereformeerde broeders en zusters weten wij, dat zij horen in het huis van dezelfde Vader. Dat maakt onze situatie uiterst moeilijk.

Aan de ene kant: de ongeschonden eerbied voor Gods Woord die ons onweerstaanbaar naar de Vrijgemaakte broeders trekt. Aan de andere kant: de doodvermoeiende strijd tegen de kritische bevraging van de betrouwbaarheid van Gods Woord, die ons kramp in de vingers geeft om sommigen van ons toch maar vast te houden. Moeten wij dan blijvend onze energie verspillen aan schriftkritische vragen over het auteurschap van het boek Jesaja, van

Deuteronomium... welke geest vraagt dat van ons?

Hoelang houden we dat nog vol? Of moeten we een beetje met hen meegaan? Nee! Wij willen niet veranderen, maar wij willen ook niet dat onze kinderen in kerkelijke moeilijkheden komen als ze verhuizen! Daarom: niet in de eerste plaats de vraag of de Nederlands Gereformeerden gaan samenspreken met de Vrijgemaakten interesseert ons, maar de vraag of we met elkaar nog kunnen afblijven van de volkomen betrouwbaarheid van Gods Woord. Pas daarna volgt de vraag of we bereid zijn zaken van recht of onrecht voor de troon van God te leggen. En terwille van de Vader een bepaalde smaad, die op zijn gezin is gelegd door geruzie van zijn kinderen, in verootmoediging weg te nemen.

Ik weet dat er velen onder ons zijn, die niets liever willen dan onvoorwaardelijk buigen voor de Heilige Schrift, waar niets tegen te zeggen valt (NGB art. 4) en dat ook metterdaad doen! Maar waarom maken onze kerken niet duidelijk waar zij staan? Hoe maakt u duidelijk, dat u niet tolereert dat het intellect met Gods Woord discussieert? Nu niet en nooit niet!

Hier ligt de vraag naar onze identiteit! En die vraag kan niet beantwoord worden met: bij ons is meer vrijheid dan bij de Vrijgemaakten. Dat zegt niets. Want waarin komt die vrijheid tot uiting? Is er ook vrijheid ten aanzien van fundamentele zaken (Gods Woord zoals dat beleden wordt in de Gereformeerde belijdenis)? En waarin worden we beschermd tegen vrijheden die dit fundament wel aantasten? Dit zijn de vragen, die niet meer door onze Landelijke Vergadering kunnen worden genegeerd:

1. Erkennen wij nog de onfeilbaarheid van Gods Woord?
2. Spreken wij Gods Woord nog steeds na zoals onze vaders dat deden in de Drie Formulieren van Eenheid?
3. Hoe beschermen wij deze Erkenntenis (1) en Belijdenis (2)?

Bij de vraag naar onze identiteit mogen we datgene wat we hebben gekregen (als een talent) niet losmaken van de Gever. De vraag die bij me boven kwam toen ik het opschrift van de artikelen van drs. De Jong las (Woekeren met het ene talent), was de volgende: woekeren voor wie? Voor een eigen identiteit? Voor een eigen kleur in het Gereformeerde spectrum? Of voor de Here? Het is babylonisch om een talent voor de vormgeving van een eigen identiteit te gebruiken (Dan. 4:30). De talenten dienen te worden gebruikt tot eer van de Gever (Joh. 3:30). (Overigens, dit geldt ook voor onze Vrijgemaakte broeders, misschien zijn zij soms ook wat te zeer gefixeerd op

hun eigen identiteit in het zich afzetten tegen anderen.)

Het is in dit verband wel goed om op te merken dat wij, Nederlands Gereformeerden, als een uitgestoten groep op elkaar aangewezen waren. We hebben elkaar niet gezocht, maar we hebben elkaar in een bepaalde nood gevonden en opgevangen. Met alle onderlinge verschillen. De verleiding is nu groot om in het leed van de uitstoting en in die onderlinge verschillen het kenmerk van een eigen identiteit te zoeken. Zo'n identiteit wordt dan bepaald door een grote tolerantie ten aanzien van afwijkingen in de belijdenis. Het is te vergelijken met de psychische verminking die iemand heeft overgehouden na het ondergaan van een seksueel misdrijf. Vanaf dat moment is die persoon getekend door dat misdrijf. Met alle nare gevolgen voor de gezonde sexualiteit binnen het huwelijk. Hoewel begrijpelijk, toch mag zo'n ellendige gebeurtenis niet het huwelijk blijven beheersen. Het zou dan nog meer stuk maken dan het al gedaan heeft.

Volgens drs. De Jong dient de gereformeerde kerk steeds opnieuw gereformeerd te worden en moet zij oppassen voor verstening in de vormgeving: geen verstening in gebruik van formulieren. (Opbouw, pag. 276.)

Hij wijst er zelf ook op, dat formulieren een antwoordend karakter hebben. Zij antwoorden op Gods Woord en doen dat in bepaalde vormen, die uitkomen in de eredienst. Orthodox — recht in de lofprijzing.

Maar voorlopig ligt de vraag op tafel: waar antwoorden we op?

En met name: hoe staan we tegenover Gods Woord?

Zonder een juist verstaan van het Woord, is een orthodox antwoord onmogelijk! Enschede-Noord zou het een hele winst vinden als de Nederlands Gereformeerde kerken zich ondubbelzinnig opstelden tegenover elke kritische opmerking ten aanzien van de Heilige Schrift juist vanwege de mogelijkheid om steeds weer gereformeerd te kunnen antwoorden.

Bovendien, het is niet een liturgie of een formulier, dat ons in een kind van God aantrekt, maar (nogmaals!) het wonder dat Gods Geest Zich in die ander openbaart door een eerbiedige houding tegenover Gods Woord.

We prijzen hun godsdienst niet in de eerste plaats, niet de vormen waarin zij zich uiten, maar we prijzen God, die hen tot deze dienst van onvoorwaardelijke overgave brengt.

Daarom zullen we ons ook niet zo snel irriteren aan een gebrek aan flexibiliteit in een liturgische vorm. (Misschien is dat gebrek aanwezig, dat is best mogelijk.)

Evenwel, als de liturgische vorm een afgod dreigt te worden, dan moet een voorzichtige en liefdevolle on-

derwijzing hiervoor de ogen openen, voordat de echte en rechte lofprijzing alsnog verloren gaat.

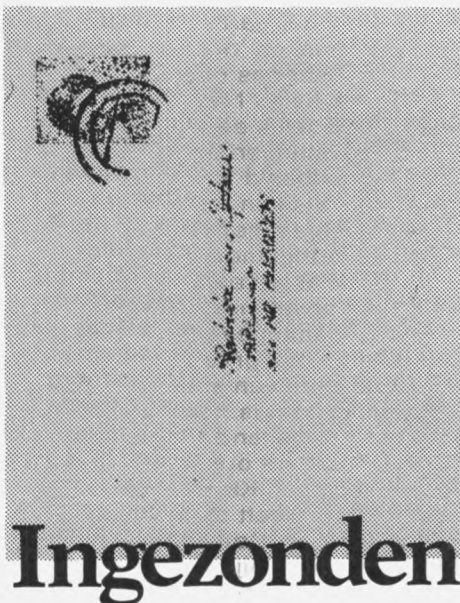
(Wel wil ik opmerken, dat de aandacht voor de liturgie en de formulieren in kerkelijke discussies vaak buiten elke verhouding is. Mensen die graag willen discussiëren vinden in de liturgie, in de formulieren en in allerlei verlangde veranderingen het kenmerk van het ware en de aanleiding om kerkeraden op te houden van hun werk. Hoe belangrijk de wekelijkse samenkomsten ook zijn, en hoe mooi de Geest ook zijn rijkdom kan tonen in die samenkomsten, het leven door de Geest is veel meer dan dat: de eredienst die Romeinen 12 voorstelt!)

Om werkelijk kritisch-gereformeerd te zijn moet de aanleiding tot het antwoorden in een bepaalde vorm ongeschonden blijven.

Drs. De Jong meent dat wij geen gelijkwaardige partij tegenover de Vrijgemaakten zijn. (Opbouw, pag. 292.) Deze opmerking sluit ook helemaal aan bij zijn positie na zijn ontwikkeling. Maar dat was de ervaring van Enschede-Noord beslist niet. De terminologie van drs. De Jong suggereert iets, waarin hij zich met zijn positie zal herkennen. En zijn reactie is zo meeslepend, dat je bijna zou denken: we hebben werkelijk een partij tegenover ons in de Vrijgemaakten. Maar in Enschede ging men niet uit van partijschap. Het gesprek was niet altijd gemakkelijk; het was een tastend zoeken van elkaar en de Here heeft gegeven, dat wij elkaar mochten vinden in de Verklaring. Wat een barmhartigheid van Hem, na al die verdeeldheid! Wij mochten met elkaar spreken zoals Spreuken 17:9 ons leert: „Wie een overtreding bedekt, jaagt liefde na; maar wie een zaak ophaalt, brengt scheiding tussen vrienden.”

Nu wachten we rustig af wat onze Nederlands Gereformeerde broeders en zusters gaan doen. Onze positie is duidelijk. Wij willen onveranderd vasthouden aan Gods Woord, waar niets tegen te zeggen valt. En wij willen de Gereformeerde Belijdenis gehandhaafd en beschermd zien door een goed functionerende Kerkorde. Wij verdragen het niet, dat de Heilige Schrift zich steeds weer moet verantwoorden tegenover het intellect en dat de betrouwbaarheid van Gods Woord bevraagd en problematisch behandeld wordt. Helaas is bij ons de angst boven gekomen, dat onze kerken ten aanzien van de kritiek op Gods Woord steeds verdraagzamer worden. Zo schuift zich langzaam maar zeker de leidsman van de ratio naar voren.

Die ontwikkeling is gevaarlijk voor onze kerken. Daarom gaan wegen uiteen (Joh. 10:5!). Onze kerken moeten hieromtrent duidelijkheid geven. Wat daarna komt, zullen we dan wel zien...

Vrijgemaakt, maar met respect

In vier artikelen in Opbouw schreef Ds. H. de Jong (geen familie van me) over de relatie Nederlands Gereformeerd – Vrijgemaakt Gereformeerd. Deze artikelen hebben me bijzonder getroffen. Al jaren ken ik Ds. De Jong vanuit zijn schrijven in Opbouw. En in die jaren heb ik hem leren waarderen als een buitengewoon scherpzinnig, openhartig, evenwichtig en zachtmoedig schrijver. De genoemde vier artikelen vertonen echter een bitterheid die me opschrikt: dit ben ik van Ds. De Jong zó niet gewend. Zijn oordeel over de Vrijgemaakte kerken (waartoe ik behoor) was steeds duidelijk, maar mild. Van die mildheid is met name in De Jongs laatste artikel niet veel meer over. Dat bracht me tot het schrijven van dit stuk.

Het is bekend dat Ds. De Jong (en enkele andere predikanten in de Nederlands Gereformeerde kerken) er niet bepaald goed opstaan bij de vrijgemaakt gereformeerde smaakmakers. Waardoor komt dat? Ze stellen vragen, die voor veel vrijgemaakten bij voorbaat verdacht zijn en waarop naar het idee van die vrijgemaakten het definitieve antwoord al lang gegeven is: over het gezag van de belijdenis, het karakter van de Bijbel, de plaats van de vrouw in de gemeente, de vormgeving van de liturgie etc. En het lijkt wel of alle vrijgemaakten (met Dr. W.G. de Vries voorop) hier een uitgesproken mening over hebben.

Toch is dit niet waar. Wat Ds. De Jong en anderen in Opbouw publiceren, heeft doorgaans mijn hartelijke instemming. Ik proef erin de warme liefde voor God en Zijn Woord, maar zonder een krampachtig vasthouden aan bepaalde traditionele zienswijzen. En ik weet zeker dat er veel meer vrijgemaakten zijn die – al lezen ze Opbouw misschien niet –

dezelfde weg zoeken te gaan als de Nederlands gereformeerden nu met vallen en opstaan gaan. Een weg waarbij men op een Bijbels gefundeerde manier sympathetisch-kritisch omgaat met de gereformeerde traditie. Een weg ook van waardering voor de gereformeerde en de evangelische manier van denken, en een zoeken naar integratie van het goede, het blijvende in beide tradities.

Daar zijn natuurlijk risico's aan verbonden. Het kan namelijk zijn dat niet een hart voor God, maar een hart voor de wereld kritiek levert op opvattingen binnen de gereformeerde traditie. Maar dat mag niet verhinderen toch vol te houden met te zeggen: alleen als we werkelijk durven doordenken en doorspreken over wat Gods boodschap vandaag voor ons betekent (en voor iedereen), dan kunnen we echt kerk en christen zijn in deze wereld.

Ik ben blij met veel wat in de Nederlands Gereformeerde kerken kan (op liturgisch gebied wel heel duidelijk), en ik betreur het dat er binnen de Vrijgemaakte Gereformeerde kerken zo weinig mogelijk blijkt. Voor een lief ding zou ik willen dat in de Vrijgemaakte kerken het besef eens doordrong dat we daar – als we zo doorgaan als nu – met z'n allen gevangen dreigen te worden in een verstikkend 'kerkelijk systeem'. Een systeem dat alles regelt, vastlegt en voorschrijft. Zo'n systeem voorkomt natuurlijk wel normloosheid, maar van christelijke vrijheid is er net zomin sprake.

Van harte hoop ik dat Ds. De Jong van mij wil aannemen dat lang niet alle vrijgemaakten zo denken als de door hem aangehaalde Dr. De Vries. En de toenadering in Enschede lijkt mij meer een soort loswaken van een smaldeel uit de Nederlands Gereformeerde kerken. Om niet te zeggen op vissen in – naar de opvatting van Dr. De Vries – troebel water. Er zijn echter andere vrijgemaakten dan Dr. De Vries c.s. Ze laten zich weinig horen in de vrijgemaakte pers (misschien iets voor Opbouw?). Binnen de gemeenten zijn ze in de minderheid. Ze eisen ook geen 'erkenning' of zo op. Maar met een zekere jaloersheid kijken ze naar de Nederlands Gereformeerde kerken (vanweg dat 'ene talent!'). Want wat hen bezighoudt, zien ze handen en voeten krijgen in die kerken. Niet dat er geen vragen bij ze leven, maar daar gaat het nu niet om.

Daarnaast zien ze ook de goede kanten van de Vrijgemaakte Gereformeerde kerken. Denk aan de gereformeerde scholen, andere organisaties, een gereformeerd dagblad. En als ik me niet vergis zien de Nederlands gereformeerden die goede kanten van de Vrijgemaakte kerken ook best.

Daarom zouden we zo graag samen optrekken. Wat is het dan jammer dat de officiële vrijgemaakte lijn zo hard en kortzichtig is. Ik hoop dat er spoedig een kentering zal optreden.

In ieder geval: vrijgemaakten met respect voor de nederlands gereformeerden zijn er. Dit stuk moge er een bewijs van zijn.

C.P. de Jong, Alphen aan den Rijn.

Reactie

De artikelen van ds. De Jong 'Woe-keren met het ene talent' vragen om een reactie, al was het maar omdat je je daardoor als lid van de Geref. K. vrijg. persoonlijk aangesproken voelt. Ik beperk mij tot het laatste artikel, dat gedeeltelijk, evenals de eerdere, werd overgenomen in het Ned. Dagblad – al werden ons daarbij de meest treffende passages, b.v. de fundamentele weerlegging van de beschuldiging 'huis dat tegen zichzelf verdeeld is' en de kostelijke vergelijking met Jona onder de wonderboom helaas onthouden.

De Jongs kritiek op de vrijgemaakten is niet mals; zelf gebruikt hij het woord 'bitter'. Helaas moet ik hem in veel opzichten gelijk geven. Toch meen ik dat hij in zijn (vaak begrijpelijke) ver-bitter-ing bepaalde zaken over het hoofd ziet. Zijn irritatie is vooral ontstaan door een boekje van dr. W.G. de Vries. Maar dr. De Vries is, ook al mocht hij als praeses van de jongste vrijgem. synode fungeren, niet de officiële woordvoerder van onze kerken. Zijn mening is slechts een van de vele (zeer uiteenlopende) meningen binnen de vrijgem. kerken. Niemand is er aan gebonden. Je mag het binnen deze kerken vrijelijk met hem oneens zijn; en dat blijkt zo nu en dan ook wel in de vrijgem. pers, al is de diversiteit wel groter dan via die pers naar buiten komt.

De Jong wekt de indruk dat 'de vrijgemaakten' allemaal zo denken als dr. De Vries. In zijn boeiende vierde artikel gebruikt hij eerst het onaangename (want onbepaalde) woordje 'men'. „Men ontziet zich niet, groepen van leden... los te weken./ *Men* heeft het immers op onze kerkelijke ondergang voorzien./ Stad en land reist *men* af om tegen ons te waarschuwen”.

Met 'men' wordt niemand in het bijzonder aangeduid, en ieder wordt dus uitgenodigd om zich het gezegde aan te trekken – wat meestal hierop neerkomt dat niemand het zich aantrekt. Ik vind het in wezen een hatelijk woordje dat dan ook het betoog verzwakt. Wat hier gezegd wordt moge dan waar zijn voor sommige vrijgemaakten (q.e.d.), het is zeker niet de mening van velen on-

der ons. Later gaat ds. De Jong over op 'zij', 'hun' en 'hen': „Gaaf een lid van *hen* naar ons over, dan achtervolgt *men* hem./ Naar ons toe hebben ze duidelijk een blinde vlek./ ...*hun* opvattingen en tradities...”

Steeds het beeld van 'de vrijgemaakten' als een monoliet.

Ik vind het jammer dat ds. De Jong hier zo veralgemenend schrijft. Toegegeven dat het aan bod laten komen van opvattingen en standpunten die de toonaangevende kerkelijke scribenten niet graag horen niet de sterkste zijde van speciaal onze kerkelijke pers is, toch zal het ds. De Jong zeker bekend zijn dat er onder ons ook andere opvattingen zijn t.a.v. Ned. Ger. Kk. dan de boven geciteerde. Heeft de irritatie die het boekje van dr. De Vries bij hem gewekt heeft ook bij hem een blinde vlek veroorzaakt?

Het zijn uiteindelijk niet de meningen van dr. De Vries, maar de officiële uitspraken van onze kerken, waarop wij gezamenlijk aangesproken kunnen worden. En dan zou ik graag nog eens willen wijzen op de uitspraken van de synodes van Heemse en Spakenburg, die m.i. een verblijdende ommekeer in ons kerkelijk denken markeren. Als ds. De Jong dáárop onze kerken nog eens zou willen aanspreken...

De twee belangrijkste conclusies van de synodes zijn m.i. deze:

1) Het is zonneklaar, „dat er gelovigen zijn buiten de kerk, d.w.z. de concreet aanwijsbare kerk zoals wij die in ambten, samenkomsten etc. kennen.”

De Here werkt in zijn welbehagen nieuw leven, ook kerkelijk leven, buiten de grenzen van de kerk. Wie de vergader-arbeid van Christus beperkt tot de concreet aanwijsbare kerk zoals wij die in ambten, samenkomsten etc. kennen (hiermee bedoelt de synode steeds: de Geref. K. vrijg.) versmalt die vergader-arbeid op onaanvaardbare wijze.

2) De Bijbel en de belijdenis spreken *onderscheidend* over de kerk. Wanneer art. 28 NGB zegt: buiten *haar* is geen heil, dan ziet dat 'haar' op „de vergadering van art. 27, d.i. ten principale de kerk zoals zij wordt samengebracht uit alle volken, door alle tijden heen.”

Ik vind dit zeer belangrijke uitspraken, die het meer verdienen besproken te worden dan welke particuliere opvattingen ook. Dit is wel iets anders dan wat decennia lang door velen in onze kerken is geloofd en geleraard. Ik beperk mij tot één klein stukje kerkgeschiedenis.

In 1985 schreef dr. Arntzen in het N.D. (6-8-85): „Men moet *onderscheiden* tussen de heilige, algemene christelijke kerk zoals beleden in art. 27 NGB, én de concreet aanwijsbare kerkvergadering zoals deze in haar kenmerken wordt beleden in art. 29.” Hierover werd hij in De Reformatie (31-11-85) berispt door

dr. W.G. de Vries: „Dr. Arntzen biedt hiermee een al lang achterhaalde en weerlegde exegese van art. 27-29, waarmee hij onze kerken eigenlijk weer terug-voert tot achter de Vrijmaking en naar de Kuyperiaanse leer over de kerk”. „Is alles wat K. Schilder over dit ingrijpende thema heeft geschreven dan tevergeefs geweest? En keren we terug naar de dertiger jaren?” Dr. De Vries noemt de overtuiging van K. Schilder dat in art. 27-29 steeds sprake is van dezelfde, zichtbare kerk 'het enige juiste standpunt inzake de kerk'. Doch zie, nu heeft de synode van Spakenburg deze 'al lang achterhaalde' uitleg bijna letterlijk in haar acta opgenomen en ons daarmee – gelukkig – weer teruggebracht tot voor de Vrijmaking, tot prof. H. Bavinck, ja zelfs tot Calvijn, die de kerk als 'la compagnie de Dieu', de kerk van art. 27, *onderscheidde* van de kerk als 'la compagnie des fidèles', de kerk dus van art. 29. Het is er wel ver vandaan dat het woord van dr. De Vries in onze kerken toonaangevend is.

Hoe groot de invloed is die deze uitspraken momenteel hebben, en hoe groot in het algemeen de invloed van synode-uitspraken is, daarover hebben zowel ds. De Jong als ondergetekende misschien onze twijfels. Maar er is toch méér te zeggen over wat er 'sinds de veroordeling van ds. Hoorn' in onze kerken veranderd is dan wat ds. De Jong daarover zegt.

Al is het bereiken van 'kerkelijke eenheid' niet van primair belang, wij hoeven het verlangen daarnaar en de hoop daarop niet op te geven.

Ph. Roorda Bzn, Zuidhorn.

J. Bouma, Kampen

K. Schilder en de erfgenamen

Twee boekjes

Tot de vakantielektuur, die ik had meegenomen, behoorde het boekje 'K. Schilder – Een keus uit zijn werk', ingeleid en toegelicht door drs. G. Harinck. Op de valreep kwam daar nog bij van dr. W.G. de Vries 'De Vrijmaking in het vuur'. Dit boekje is door ds. M. Janssens besproken in Opbouw en ook drs. H. de Jong heeft, in datzelfde nummer van Opbouw, er een paar hartige woorden aan gewijd. Het is de moeite waard om Schilder en een deel van zijn erfgenamen met elkaar te vergelijken en m.n. op het punt, wat ook de Jong zo geraakt heeft, de houding van de vrijgemaakten tegenover hun kerkelijke naasten.

Van confessie naar kerk

Naar mijn overtuiging was Schilder in dit opzicht royaler dan zijn nazaten. En ik denk, dat dit komt, omdat bij Schilder de horizon breder was, dan bij de vrijgemaakten nu het geval is. Het ging Schilder om de ware religie, het christelijk geloof, zoals dat beleden wordt in de ware confessie. En de ware confessie is niet een vasthouden aan in schrift gestolde belijdenissen, maar „de konkrete beleving en toepassing van de gereformeerde belijdenis in het leven van ons volk”. De vrijgemaakten hebben de aandacht verlegd van de ware confessie naar de ware kerk. En op zich is dat nog niet eens verkeerd, indien de vrijgemaakten de hele kerk in het oog hadden gehouden, maar ze hebben zich teruggetrokken in een kerkelijk isolement en de 'wereldkerk' uit het oog verloren.

Eenheid en heiligheid

Bij Schilder vind je diepte en breedte naast elkaar. Dat is bij hem als persoon zo, maar ook in z'n werk en in z'n beoordeling van anderen. Hoe scherp hij daarin ook kon zijn. Uit wat ik las, beluister ik aan de ene kant een sterke nadruk op de heiligheid van de kerk. De kerk als gemeenschap van gelovigen, die gehoorzaam is aan Gods Woord. Aan de andere kant houdt Schilder heel scherp de eenheid in het oog. Schrijf niet af, wie de naam van Christus belijdt, ook al is er sprake van een andere kerkkeuze. Er is een eenheid, ook al wordt deze niet altijd ten volle beleefd, die over de muren van de kerkgemeenschap heengaat. Hierin betoonde Schilder

zich oecumenischer dan verschillende van zijn volgelingen, die er een zeer strikt kerkbegrip op na houden.

Sectarisme

Het trof me dat Schilder in het 'In Memoriam professor Lindeboom' zo krachtig waarschuwde voor het sectarisme/kerkisme. Het sectarisme ziet alleen de eigen groep, proeft bij de ander niet dezelfde geest. Ziet daarom ook niet de kerk in haar eenheid. In de tijd van Lindeboom kwam op moeizame wijze de vereniging tussen Afscheidenen en Dolerenden tot stand. Twee gemeenschappen van gelovigen, met een verschillende achtergrond en cultuur, maar met eenzelfde liefde voor de waarheid.

Lindeboom was een zoon van de Afscheiding. Omdat hij de kerk liefhad, was voor hem de vereniging tussen Afscheidenen en Dolerenden een uitgemaakte zaak, ook al zag hij bij de Dolerenden dingen, die in zijn ogen niet goed waren. In sommige opzichten was hij een tegenstander van Kuyper, wiens grootheid voor hem overigens vaststond. Op het punt van de vereniging stond Lindeboom tegenover de latere christelijk-gereformeerden, die zich, o.a. om Kuyper, van de vereniging afzijdig hielden. Schilder durft daarom de christelijk-gereformeerden zelfs sectariërs te noemen, omdat zij de eenheid van Gods volk opofferden aan eigen theologische stokpaardjes. De kerk zien (en dat is echt oecumenisch) betekent, dat de eenheid je liever is dan de verdeeldheid, ook al moet je daar zelf iets voor inleveren. Het betekent, dat je kunt leven met verschillen, die niet het hart raken van de christelijke verkondiging. Waarover je, en dat dient gezegd te worden, met elkaar best een stevig robbertje mag stoeien.

Geen ruimte

In het boekje van De Vries mis je deze gezindheid ten enenmale. Verschillen binnen de kerkelijke gemeenschap worden hoog opgeblazen, komen onder de hoogspanning te staan van Schriftaanranding, aantasting van de belijdenis en kerkelijke ontrouw. Je moet je er dan ook niet over verbazen, dat hierdoor het kerkelijk leven verziekt wordt. Het grijpen naar het wapen van de kerkelijke tucht heeft de eenheid meer

geschaad, dan de opvattingen, die sommige predikanten er op na hielden.

Ook De Vries haalt weer de oude stokpaardjes van stal. De kwesties Telder, Vonk, Visser enz. worden breed uitgemeten om het eigen gelijk nog eens aan te tonen, waarbij van enige nuancering geen sprake is.

Zonder op de verschillende zaken in te gaan, is het goed om hier en daar toch een nuancering aan te brengen. Ds. Telder wordt, zegt De Vries, met zijn 'doperse' leer getolereerd in de Nederlands Gereformeerde Kerken. Ik deel de leer van ds. Telder niet, maar begrijp wel waar hij tegen te hoop is gelopen. Hij bestreed de leer, dat een mens bestaat uit een sterfelijk lichaam en een onsterfelijke geest, die bij het sterven het lichaam verlaat en terugkeert naar God.

Telder is in het bestrijden van deze opvatting eenzijdig doorgeschoten. De mens is een eenheid, heeft geen onsterfelijke ziel, met als konsekwentie, na het sterven wacht je in het graf op de wederkomst van de Here Jezus.

De Schrift spreekt m.i. voller en tegelijk ook zo eenvoudig over wat een mens na het sterven heeft te verwachten. Wat in de tijd misschien heel ver weg lijkt, wordt in het spreken van de Schrift heel dichtbij gehaald. Je bent van Christus en daarom stappen we in het geloof over het graf heen en zien we de heerlijkheid van God direkt in het verlengde van ons sterven. Deze eenvoud van de Schrift hoor ik vele malen liever verkondigen bij een begrafenis, dan het kille graf, waar iemand moet wachten tot de wederkomst van Christus.

Maar is de opvatting, die Telder voorstond, zo kerkbedreigend, dat hij geen dominee meer kon zijn? Ik denk, dat een gezonde kerkelijke gemeenschap zulke opvattingen heel goed kan dragen, zonder dat er bloed uitvloeit.

Maar, wanneer je gaat strijden voor je gelijk tot op de laatste komma van de belijdenis, dan loop je hopeloos vast. Dan wordt de heiligheid van de kerk eenzijdig uitgelegd als zuiverheid en smetteloosheid, waarbij de neuzen der heiligen allemaal exact dezelfde kant op wijzen.

Openheid

Het boekje 'K. Schilder, Een keuze uit zijn werk' heb ik met veel plezier gelezen. Het geeft een goed beeld van het werk van Schilder. Zowel de

D.W.L. Milo, Nunspeet

Waarzeggende dromen

'jonge' als de 'oude' Schilder komen aan het woord, en ook de onderwerpen, waar hij over schrijft zijn zeer gevarieerd.

Wat me bijzonder heeft getroffen is de openheid, die Schilder aan de dag legt naar anderen toe, ook naar z'n tegenstanders. Hij kan scherp zijn in het blootleggen van allerlei konsekwenties in het denken van anderen, maar waar hij een broeder in de Here herkent, daar is ook de openheid.

Het 'In memoriam prof.dr. A. Eekhof' is werkelijk ontroerend. Deze hervormde hoogleraar doceerde geschiedenis aan de Leidse universiteit en deed dat als gereformeerd protestant. Schilder weet hem te waarderen, ook al is er verschil in kerkkeuze. „Zouden wij niet dankbaar zijn, dat deze hoogstaande mens, die over de vraag, hoe men het kerkinstituut tot gehoorzaamheid moet brengen, anders dacht dan wij, in alles eerlijk is geweest”? Schilder noemt hem zelfs 'één van ons'.

Deze houding schept de ruimte om anderen te ontmoeten, ook al denken zij op bepaalde punten anders. Je kunt elkaar eerlijk en recht in de ogen kijken, zonder verschillen te verdoezelen of goed te praten. Is het werkelijk zo'n grote kunst om de eenheid te proeven, die hierin bestaat, dat je door hetzelfde doopwater bent heengegaan, in éénzelfde Geest bent gedrenkt? Schilder wordt dit jaar op vele manieren herdacht. Zijn werk en persoon zijn dat ten volle waard. Ik hoop, dat de vrijgemaakten in hun herdenken ook iets van deze oecumenische geest van Schilder zullen proeven.

Zo lang het u niet verveelt gaan we nog even door over dromen. En dan over dromen, die ons helpen, voorbereiden, voorlichten. Daarbij hopen we dat het meer en meer duidelijk wordt: occulte zaken zijn bedekte, gesluierde zaken; ontdek ze en ze zijn niet meer occult. En alles wat ontdekt is kan beoordeeld worden: is het goed of kwaad? Dromen kunnen een goede gave Gods zijn. „Maar de mens let er niet op”, zei Job.

1. Een zieke mevrouw

In onze omgeving kennen we een echtpaar van middelbare leeftijd. Hij is deels een geleerde, deels een zakenman, keurige, sympathieke vent. Zij is een levenslustige knappe vrouw-en-moeder, aziatisch trekje, zeer intelligent.

Deze mevrouw is sinds enkele maanden ziek. Ze weet dat ze ongeneeslijke kanker heeft, te laat ontdekt, laatste stadium.

Het is rustig in haar huis. Het gezin tracht alles zelf voor Moeder te doen, zo weinig mogelijk aan vreemden over te laten. Zelf is ze ook rustig en tevreden. En opgewekt! Ze vindt de pijn tot nu toe redelijk, ordent haar zaken, denkt vooruit voor haar gezinstoekomst en is niemand tot last.

Deze rust – zegt haar man – is het gevolg van herhaalde visioenen en dromen, die haar vanaf haar jeugd duidelijk maakten, dat ze jong zal sterven. En om nog duidelijker te zijn: „ze wist te zullen sterven in een huis, omringd door blauwe regen”. Welnu, rondom haar huis bloeit de blauwe regen. Bijgelovige mensen zouden verhuisd zijn, zij niet. Zij is bereid. Als u dit leest is het vermoedelijk voorbij.

2. Het zieke meisje

Jaren geleden was een klein meisje ziek, ernstig ziek, steeds zieker. De ouders baden, of ze het mochten behouden – als dat in Gods raad kon bestaan. Maar ze moesten de groeiende mogelijkheid onder ogen zien, dat de Heere het anders met hen voor had.

Niemand sprak met het kind over sterven. Waarom ook ruw en wellicht ontijdig het kind problemen voorzetten, die volwassenen niet konden oplossen? Ze was gedoopt, hield van de Heiland en zong met haar zwakke stemmetje over Hem... zodat het de ouders vertroostte.

Op een dag werd ze wakker na een boze droom. Ze had gedroomd dat „die zwarte man, die altijd kwam

zeggen wie er sterven ging”, (het was in de tijd van de aanspreker) het huis was ingekomen en zijn hand op haar rugje had gelegd. Ze had om haar Moeder geroepen en de zwarte man was weggegaan.

Nu Moeder er was kon die de kans van sterven eerlijk met haar bespreken. Waarbij de goede vooruitzichten werden opgewogen tegen het verdriet en nadeel. Iemand zei later: duidelijk heeft de Heere haar rijp gemaakt voor haar toekomst, zij het met inbegrip van het kinderlijk misverstand over de aanspreker.

3. Het zoekgeraakte dossier

Het derde geval is onlangs uw schrijver overkomen. Het is niet direct een droom, althans geen nachtdroom. Maar wel een openbaring die in deze reeks kan worden geplaatst.

Sedert enige tijd was ik in correspondentie geraakt met een lezeres van ons blad. Een die een benijdenswaardige kennis van Gods Woord heeft en de Heere van harte is toegedaan. Die correspondentie vond ik het bewaren waard; ik legde er een ringrugband voor aan, want moest er op kunnen teruggrijpen.

Op een dag was deze ringband verdwenen, volkomen weg!

Nu kon wijlen mijn Schoonmoeder zeggen: „wat het huis verliest vindt het huis terug.” Het werd dus zoeken, eindeloos zoeken, binnen de grenzen van het huis. De band had, met een andere band, in een verloren hoekje tussen een kast en muur gestaan. Hád gestaan. Dagen lang werd dat zoeken, langs alle boekenplanken, alle kasten, alle laden van mijn overvolle kamer (kruising van muziek-, jacht-, en werkkamer, annex bibliotheek). Eenmaal, andermaal, ten derden maal.

Mijn Vrouw vroeg: wat ben je toch aan het zoeken?

– Een gele ringband, correspondentie met mevrouw X, foetsie!

– Heb je die ook aan mevrouw Y uitgeleend?

– Nee, wel een of twee brieven eruit, niet de map.

– Bel haar toch eens op.

– Nee, zei mevrouw Y, die map heb ik nooit gezien, wel een brief mogen lezen. Maar staat die map niet tussen de grote kast en de muur?

– Dat was de plaats ja, knap gereden, maar daar staat hij nu niet.

– Hebt u er al om gebeden?

– Wel over gedacht, maar ik durf voor zo'n onbenullige ringband de Heere God niet lastig te vallen.

– Durf ik ook niet. Maar dan vraag ik excuus voor de onbenulligheid en vraag of niet een engel even mag helpen.

Lieve lezers, ik heb deze raad opgevolgd. Wakker liggend heb ik de zaak opgebiecht op het hoogste niveau, excuus gevraagd voor de onbenulligheid en gevraagd of niet misschien een engel me even kon helpen..

Toen ik opgestaan, gekleed en geschoren was, ben ik eerst naar mijn werkkamer gegaan. Ik vroeg me vagelijk af waarom. Bij de deur bleef ik staan, deed een stap naar links, bukte en trok de onderste lade van een muziekkastje open, nam daaruit de linker stapel muziek en vond daaronder de gele map. Dit alles in minder tijd dan nodig is om dit te lezen.

Vraag nu niet: hoe kwam die map op die plaats?! Zo'n vraag geldt weer de techniek van het zoekmaken en die is niet belangrijk. (Moet u het toch weten: wellicht had ik onlangs een muzikje nodig, heb de betreffende stapel al zoekende even ergens op gelegd en daarna de hele stapel, inclusief het dossier, teruggelegd.) Maar niet het verliezen is belangrijk – het weervinden; van de penning, van het schaap, van de verloren zoon!

4. Laat me hier nog een verhaal aan toevoegen, dat evenmin als nr. 3 een droom is geweest, maar wel evenzeer een overgang vormt naar de helderziendheid, die we straks hopen te behandelen.

Dit 4e geval is in dit blad al eens vermeld (Opb. 11-8-1972). Ik had voor een artikel de juiste tekst nodig van Mozes' slaan op de rots; het was in de tijd dat we nog geen Trommius konden kopen. Na herhaaldelijk Mozes' boeken te hebben doorgekropen, zonder het te vinden, vroeg mijn Vrouw: „waar zoek je toch naar?”

– „Naar de geschiedenis van Mozes, die op de rots sloeg in plaats van te spreken”. – „Geef mij de Bijbel eens”. – Ze sloeg die open en las prompt voor: „Toen hief Mozes zijn hand op – kijk, Numeri 20, daar viel de Bijbel open!”.

5. Evaluatie

Nu sluiten we niet af zonder het voorgaande te evalueren. De zieke mevrouw was levenslang voorbereid op een jong sterven. Ze had er haar gezin mee vertrouwd gemaakt. Het gaf haar geen onrust, geen angst; alleen moederlijke, huisvrouwelijke zorg om haar zaken op tijd te regelen. Is dat genade van boven of niet?

Het zieke meisje kreeg een zachte voorbereiding, dat ze bevorderd zou worden: uit de wachtkamer naar de

feestzaal. Is dit een zaak van occultisme – of de stem van de grote Kindervriend?

De waardevolle map is terecht. Is het gebedsverhoring? Of is het 'maar' een helder ogenblik, beter gezegd een moment van helderziendheid? Of... heeft een engel mij geleid? Er is nog een mogelijkheid: dat alle drie vragen met ja mogen worden beantwoord.

En... de Bijbel viel open op de gezochte plaats. Routine van mijn Vrouw? Handigheid? 'Toeval'? – Of gaf een engel even een voorzetje? Er zijn vrome generaties geweest, die Gods stem 'zochten' in het toevallig openvallen van de Bijbel; maar dat was een spelletje, waarin de Heere vermoedelijk niet meespeelde. Toch telden Mozes' boeken in onze trouwbijbel 246 pagina's; dat het Boek open viel op pagina 182 was toch geen toeval, wel?

Dan gaan we nog eens spreken over helderziendheid. Misschien ook over gediensstige geesten. En over 'toeval'. Over telepathie en magnetisme. Heel misschien ook over paradijselijke visioenen. Allemaal zaken uit Gods schepping, zienlijke en onzienlijke dingen. Waarover wij als onderkoningen gesteld zijn.

dat ons kommentaar begint bij de zin: „Het Woord doet zijn werk”. O. Mooiweer, Enschede

Uit het : KERKBLAD voor Nederlands Geref. kerken in de provincies Flevoland, Gelderland en Overijssel knipten wij het volgende stuk:

Wanneer het leven scheiding maakt...

Wanneer iemand ons door de dood ontvalt is er het verdriet over de scheiding, dat heel intens kan zijn, wanneer de overledene ons zeer na was.

In dat verdriet is er voor Gods kinderen de troost bij Gods beloften en het uitzicht op een weerzien omdat de gemeenschap in Christus blijft. Maakt het leven scheiding, dan is het leed vaak bitter en de troost ver te zoeken.

De vele echtscheidingen in onze dagen, ook binnen de kerken, brengen een grove inbreuk op het levensgeluk met zich mee.

Hierover zou veel te zeggen zijn, maar het gaat mij nu over een andere scheiding, die ingrijpt op het leven.

Er zijn onder onze lezers velen, die twee maal in hun leven een kerk-scheuring hebben meegemaakt. Zowel in 1944 als in 1967 kwam het voor dat in één familie en zelfs in één gezin verschillende keuzen zijn gemaakt.

Het gevolg was dat na ettelijke twisten het gesprek over de zaak die gelovigen zo na aan het hart ligt: Christus' genadig handelen in zijn kerk, verstomde.

Andere onderwerpen als de vakantie, de auto, voetballen kwamen er voor in de plaats.

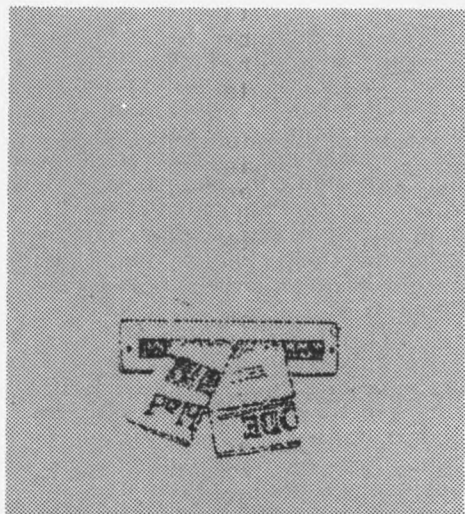
Niet alleen in de familie, ook in de kring van vrienden en bekenden gingen de kerkelijke wegen uiteen. Wanneer een mens bij het ouder worden zo nu en dan zijn weg overdenkt en dan ontdekt hoeveel goede vrienden hij in de loop van de jaren heeft verloren, wordt het hem droef te moede. In onze dagen krijgt dit nog een uitbreiding omdat niet alleen de verdeeldheid van de kerken, maar ook de polarisatie binnen de kerken verwijdering brengt.

Na zoveel jaren en zoveel strijd hebben we de les blijkbaar nog steeds niet geleerd.

In deze moeite is er vertroosting. Er worden niet alleen banden verbroken; er worden ook nieuwe banden gelegd en in de verdrukking krijgt de gemeenschap in Christus een nieuwe dimensie, want er is een zegen onder het kruis.

Ook kan men na jaren ontdekken dat er zich wel een scheiding heeft voltrokken, maar dat er toch een gemeenschap in Christus is gebleven. Deze vertroosting neemt niet weg dat onherroepelijke handelingen in jaren van kerkelijke strijd scheiding blijven maken.

De grote vertroosting zal daar zijn

Persschouw

O. Mooiweer, Enschede

KORREKTIE

In onze PERSSCHOUW van 31 augustus jl.: HONGER IN RUSLAND, kan men niet ontdekken waar ons kommentaar begint, omdat voor het geheel door de drukker één lettertype is gebruikt. Voor de belangstellende lezer delen we hierbij mee,

waar Gods kinderen mogen ervaren dat niet alleen anderen maar ook zij voor eeuwig deel hebben aan de weldaden van Christus.

Een waarschuwing om christelijke zelfbeheersing na te streven bij de verdeeldheid die zich in onze kleine kring voordoet lijkt me wel op zijn plaats.

Zullen we eindelijk lering trekken uit wat we hebben meegemaakt en in deze bevinding een uitweg uit de verdeeldheid zoeken, want die is een aanklacht tegen allen die zich gereformeerd weten.

Amstelveen, H.J. van der Kwast

We willen graag twee woorden uit dit artikel onderstrepen: Polarisatie en zelfbeheersing. Een goed middel om polarisatie tegen te gaan is: geen grote woorden gebruiken. Wel ten aanzien van de HERE, onze grote God, maar niet ten aanzien van de mensen en eigen positiebe-paling. Dergelijke grote woorden zijn vaak emotioneel geladen en kun je niet volhouden in de praktijk. Jezelf leeg schrijven lucht op, maar het is de vraag welke positieve waarde het heeft in breder verband. Ik zeg dit niet in de laatste plaats tegen mezelf. Zo gauw worden vanwege kerkelijke tegenstellingen persoonlijke verhoudingen beschadigd terwijl je elkaar toch tot het uiterste wilt vasthouden.

Juist in dat kader roept de HERE ons tot christelijke zelfbeheersing. We hebben daarin zonder meer te doen met een schriftuurlijke notie. Want in Galaten 5 : 22 noemt Paulus aan het slot de zelfbeheersing als behorend tot de vrucht (enkelvoud) van de Geest. Die zelfbeheersing vloeit voort uit de liefde. Die wordt door Paulus voorop geplaatst en dat niet alleen in zijn brief aan de Galaten. In die weg alleen mogen wij zegen verwachten van de Almachtige. Daarom is het goed, dat kollega van der Kwast op deze dingen geweten heeft!

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

Prediker

„Geef me de Bijbel eens aan Reinier,” zei mijn man na het eten.

„Welke... en waarom moet ik altijd de Bijbel pakken,” murmurde Reinier, „Janneke zit er ook dicht bij.”

„Dat horen jongste kindertjes gewoon te doen,” wist Janneke hem te vertellen.

„Groot Nieuws”! negeerde mijn man de uitlatingen van onze kinderen en Reinier overhandigde hem gehoorzaam de Bijbel in omgangstaal.

Mijn man sloeg Prediker op en begon te lezen: Prediker 7 vanaf vers 23. Nu zal ik u eerlijk vertellen, dat in dat gedeelte een paar teksten staan die ik bepaald niet boven mijn bed zal hangen.

Met name de vertaling van vers 28 (‘t was me in de gewone vertaling nog nooit zo opgevallen), heeft me nogal wat stof tot nadenken gegeven.

Er staat: „Een slotsom die ik nog steeds niet gevonden heb, die ik nog steeds zoek. Onder duizend mensen heb ik maar een mens gevonden die respect afdwong, maar dat was geen vrouw.”

„Hé...” zei ik wat narrig, „dit is vast geen goede vertaling.”

„Dat weet ik nog zo net niet, we zoeken het na het danken op.” Mijn man sloeg de Bijbel dicht en ik haastte me naar het boekenrek om in de Nieuwe Vertaling mijn gelijk te halen.

Er stond: Onder duizend heb ik een mens ontdekt, maar een vrouw heb ik onder deze allen niet ontdekt. Ik was er even stil van. Toen zei ik: „Waar zou Prediker gezocht hebben.”

Vroeger heb ik geleerd dat het boek Prediker wordt toegeschreven aan koning Salomo en heel misschien (ik zeg het op kousevoetjes) is dat een verklaring voor deze tekst. Want koning Salomo had wel een enorme rij vrouwen. 700 vorstinnen en 300 bijvrouwen... Volgens mij is een harem geen kweekvijver voor goede eigenschappen. Als je er zat als Moabitische vrouw 365, en vorstin 567, een Hetitische, kwam in vol ornaat aandeinen, moest je haast een engel zijn om niet te denken: „Kijk me die jurk toch eens en wat een merkwaardige oorringen heeft dat mens!”

De tekst liet me niet los. Ik kan nl. zonder enige moeite vijf vrouwen, wat zeg ik, wel tien vrouwen opnoemen waar ik diep respect voor heb.

En dan ga ik uit van Mattheüs 25: De mens die gevangenen opzoekt, de vreemdeling huisvest, zieken bezoekt, gastvrijheid en barmhartigheid betoont. Het opvallende daarbij is dat vijf van die tien te maken hebben met de zorg voor minder begaafden en zwakzinnigen.

Van de oudste van het vijftal, zei mijn zusje laatst vol overtuiging: „Enkele reis Hemel ligt voor haar klaar. Als er nu één levende brief van de Heer is, dan is zij het wel”.

Een van de anderen, Lia, woont vlak bij ons. Ze heeft voor haar huwelijk gewerkt als leidster op een sociale werkplaats. Haar vroegere pupillen bellen regelmatig op hun wedervaren te vertellen en vragen vervolgens: „Juf... kunnen we een avondje komen?”

Zij: „Tuurlijk jongens... en welke bus nemen jullie dan. 33? Goed zo. Wel voorzichtig zijn hoor”. In haar stem ontbreekt iedere neerbuigendheid. De kinderen, sommigen net zo oud als zij zelf, ondernemen met z'n tienden de tocht naar de Friese weg, krijgen een paar koppen koffie, wat frisdrank en een schaalje chips. Ze doen een spelletje en nemen om tien uur zielstevreden de bus terug.

Lia krult de haren van haar zeer bejaarde buurvrouw, huilt mee met iemand die een zwaar verlies heeft geleden, staat letterlijk voor Jan en Alleman klaar. Het is een levenshouding die er ingebakken zit.

Nu kunt u natuurlijk zeggen: „Ja, ja, jij ziet alleen de buitenkant” en dan heeft u gelijk. Maar in alle voorzichtigheid, ook Prediker zag alleen de buitenkant van zijn duizend mensen. En levende brieven worden door mensen gelezen die de letters moeten nemen zoals ze er staan. Dan is de inhoud pas duidelijk.

Begrijpt u mij niet verkeerd. Ik wrik niet aan de woorden van Prediker. Ik zou het niet eens durven. Maar ik denk wel stiekem bij mezelf: „Als hij Lia had gekend, had die tekst er vast een beetje anders uitgezien”.

O. Mooiweer, Enschede

Huisbezoek in de praktijk (1)

Tekst van de toespraak, gehouden d.d. 9 juni jl. op de ouderlingenconferentie te Utrecht.

Ter inleiding

Wat is de taak van de ouderlingen? Op die vraag moet een duidelijk antwoord worden gegeven voordat men enig zinnig woord kan spreken over hun werk in de praktijk. Het desbetreffende formulier, dat in de Chr. gereformeerde kerken gebruikt wordt, stelt, dat het tot hun taak behoort de leden van de gemeente trouw te bezoeken en hun geestelijke leiding te geven. „Zij zullen ouderen en jongeren opwekken tot de dienst des Heren en erop toezien, dat een ieder naar het gebod des Heren zich zal openbaren als een levend lidmaat van Jezus Christus.” Ook ouderlingen zijn herders, die aan de gemeente geschonken zijn als ambtsdragers om de *heiligen* toe te rusten tot dienstbetoon, naar het woord van Paulus in zijn brief aan de Efeziërs 4:11, 12. *Heiligen*, daarmee bedoelt Paulus de gelovigen zoals de kerk in zondag 21 en de H. Cat. antwoord 55 wordt genoemd: *de gemeenschap der heiligen*. De kerk wordt dus benoemd, naar het woord van Augustinus, naar haar goede deel, de ware christgelovigen. De heiligen moeten worden toegerust tot dienstbetoon. Het woord *dienen*, *dienst* is een christelijk trefwoord. Men moet dat dienstbetoon niet zonder meer of in de eerste plaats betrekken op de wereld. Sommigen stellen, dat de kerk er is voor de wereld. Dat is onjuist gedacht. De kerk is er wel om in de wereld Gods Naam uit te roepen, te verkondigen en zijn lof te verbreiden. Maar het dienstbetoon richt zich in eerste instantie op de opbouw van het lichaam van Christus. Opdat dat lichaam werkelijk functioneren zal naar de norm van Gods wil. Het gaat vooral om dienstbetoon aan elkaar. Niet om elkaar te bevitten en te bespioneren, maar om elkaar te dienen, te helpen, aan te vuren in de liefde en op te scherpen in het geloof. Zo zal *vervolgens* de gemeente via de ambtelijke dienst van de ouderlingen als pastores naar buiten toe óók haar dienst kunnen vervullen. De benadering van de buitenkerkelijke medemens door ons als leesbare brieven van Christus is van geweldige betekenis voor de doorbraak van het Godsrijk en heeft ook naar binnen toe het nodige effect. De ouderlingen mogen de kerkleden voor dat dienstbetoon klaarmaken. Ze mogen hun het materiaal leveren om aan hun opdracht naar binnen en naar buiten toe gestalte te geven. In dat kader heeft ook de prediking een

aparte functie om de ouderlingen steun te bieden voor hun arbeid in de praktijk zoals die zich met name in het huisbezoek manifesteert. Ze mogen en moeten de gemeenteleden informeren, instrueren en stimuleren! Er is in het ambt een 'tegenover'. Er vindt vertegenwoordiging plaats van God in Christus. Maar het ambt heeft ook een gemeentelijk karakter. In zijn funktionering is het ambt omgeven door de gemeenschap van de gelovigen. Het gaat om Christus, het ambt en de gemeente! Waar het ambt de gemeente uit het oog verliest, vervalt men tot het kwaad van de hiërarchie. Maar waar het ambt gedegradeerd wordt en niet meer funktioneert, wordt het volk van God aan de willekeur prijsgegeven en doet ieder op den duur wat goed is in zijn ogen.

I Historische oorsprong van het huisbezoek

In de tijd van de Reformatie is aan het huisbezoek veel aandacht besteed. Dat kon ook niet anders. Want aan de reformatietijd was een periode van ontstellende deformatie voorafgegaan. De mensen leefden in grote onwetendheid en waren op mondelinge voorlichting van anderen aangewezen. Een voordeel was, dat men meer rust en tijd had voor het huisbezoek. Het is goed aandacht te schenken aan wat het Convent van Wesel (1568) bepaalde inzake huisbezoek en ouderlingendienst. Hier volgt een citaat*

„...het is daarom buiten kijf, dat hun ambt hierin bestaat, dat zij, een iegelijk over zijn parochie of wijk, naarstig de wacht houden en de hun toevertrouwde gemeenteleden van huis tot huis minstens eenmaal per week, en voorts zo dikwijls het de gewoonte zal zijn naar de regering van elke kerk, bezoeken, vooral echter tegen de tijd van de avondmaalsviering; dat zij naar de zuiverheid van hun levenswandel en zeden, naar de getrouwe onderwijzing van hun huisgezinnen, naar de huisgebeden voor hun gezinnen 's morgens en 's avonds en naar soortgelijke dingen nauwkeurig onderzoek doen; dat zij hen kalm en toch ernstig vermanen en naar gelegenheid en bevind van zaken hetzij tot standvastigheid hen vermanen, hetzij tot geduld hen versterken, hetzij tot de vreeze Gods hen opwekken; een iegelijk, die hetzij troost hetzij bestraffing van node heeft, vertroosten of be-

straffen, en overal waar dit nodig zal wezen de zaak ter behandeling zullen brengen bij hen, die met hen gesteld zijn over de broederlijke vermaningen, om gezamenlijk met deze de terechtwijzing naar gelang van de overtreding vast te stellen. Ze zullen er ook aan denken allen en een iegelijk in hun wijk te vermanen, opdat zij hun kinderen ter catechisatie zenden.”

Het is een heel verhaal! We moeten zonder meer vaststellen, dat geen enkele ouderling vandaag aan deze vereisten kan voldoen. Je zou dan alleen gepensioneerde ouderlingen moeten hebben, die veel tijd daarin kunnen investeren en tegelijk een goede gezondheid genieten. Na Wesel hebben er wijzigingen plaatsgevonden uiteindelijk resulterend in artikel 23 van de DKO. Dat artikel luidt:

„Der ouderlingen ambt is, behalve hetgene dat boven in art. 16 gezegd is, hun met den dienaar des Woords gemeen te zijn, opzicht te hebben, dat de dienaren, mitsgaders hunne andere medehelpers en diakenen hun ambt getrouwelijk bedienen en de bezoeking te doen, naar dat de gelegenheid des tijds en de plaats tot stichting der gemeente, zoo voor als na het Nachtmaal, kan lijden, om bijzonder de lidmaten der gemeente te vertroosten en te onderwijzen, en ook anderen tot de Christelijke religie te vermanen.”

Ook volgens dit KO-artikel is er nog de sterke betrokkenheid op de viering van het Avondmaal – al is er enige ruimte gelaten voor ont koppeling. Er is wel een bepaalde achtergrond aan te wijzen voor de sterke verbondenheid van het huisbezoek met het H. Avondmaal.

„In zekere zin wordt in de avondmaalsviering de gemeente zichtbaar. Wanneer in de tijd van de Reformatie een gemeente werd geïnstitueerd of opgericht, geschiedde dit doordat men eerst avondmaal vierde en vervolgens uit de avondmaalsgangers een kerkeraad verkoos. Dáár aan het avondmaal wordt zichtbaar voor het geloof, dat er een gemeente is.” (W. van 't Spijker) Toch is het goed, dat die betrokkenheid van het huisbezoek op het Avondmaal in onze tijd niet meer zo'n sterk aksent krijgt als vroeger. Het kan gauw leiden tot overschatting van het sakrament terwijl het gaat om het naakte Woord naar een uitdrukking van Luther, dat aan de tafel van Christus zichtbaar wordt gemaakt. Het sakrament voegt niets aan het Woord toe, maar laat ons de

J. v.d. Poll-Stapert, Leidschendam

Landbouw en voeding

Toespraak Ontmoetingsdag Ned. Geref. 31 maart Barneveld

rijdom van Gods belofte zien. Het is aanschouwelijk onderwijs voor de gemeente van God. Daarbij komt, dat mensen in de gemeente vandaag de dag helaas het Avondmaal soms gebruiken als pressiemiddel of breekijzer. De kerkeraad wordt onder druk gezet. „Als u dit of dat verandert in de kerk (en het gaat dan vaak om uiterlijke zaken, die het evangelie als zodanig niet raken) kom ik niet aan het H. Avondmaal”, zo luidt dan de dreiging. Een kerkeraad, die daarvoor zwicht, degradeert zichzelf tot slaaf van de grillen en wensen en eisen van de gemeentelieden. Ook komt het regelmatig voor, dat men wel met elkaar in de kerk kan zitten bij een sluimerend of publiek konflikt met andere gemeentelieden, maar niet met hen hetzelfde brood en dezelfde beker kan gebruiken. Als het H. Avondmaal in zicht komt wordt alles plotseling heel ernstig en moeten de ambtsdragers een keus doen in het geschil. Daarvan zullen de betrokkenen dan hun avondmaalsgang laten afhangen. Maar dit is een ongeestelijk bedrijf, want zelf doet men intussen niets (meer) en zadelt men de ouderlingen en de dominee met het konflikt op. En men bezondigt zich aan een totale vertekening van Woord en sakrament!

Ons „Akkoord van Kerkelijk Samenleven” maakt in alle soberheid toch enkele treffende opmerkingen over de bediening van het ambt van de ouderlingen. In artikel 13 lezen we: „De dienst van de ouderling houdt in het weiden van de gemeente als kudde Gods, het trouw bezoeken van de leden van de gemeente, het toezien op de leer en de wandel van de medeambtsdragers en het tezamen met de dienaren van het Woord oefenen van de kerkelijke tucht.” In de term ‘weiden van de kudde Gods’ komt duidelijk uit, dat ouderlingen pastores zijn. Aan hen zijn de schapen en lammeren van de kudde van Christus toevertrouwd en aan die Christus als de grote en goede Herder zijn zij verantwoording schuldig. Wie gegrepen is door de tere zorg, die de Heer aan de Zijnen besteedt, kan als pastor in onderworpenheid aan Hem en in afhankelijkheid jegens Hem niet anders doen dan zijn hele hart geven aan de gemeente. De gemeente heeft daar ook recht op, want ze is het bezit van Hem, die als Herder Lam werd en zijn bloed voor haar gaf aan het kruis.

(wordt vervolgd)

Toch fantastisch: onze overvolle groentewinkels. Tomaten, paprika's, komkommers e.d. zijn ieder seizoen te verkrijgen. Zo op het eerste gezicht lijkt onze landbouw prima georganiseerd te zijn en alles lijkt naar wens te verlopen. Maar die acties van de graanboeren dan? Is dat een incident? Hoe moeten we hun protest inschatten? De graanboeren zagen hun prijzen sinds 1986 kelderen en eisen nu hogere graanprijzen. De verleiding is groot om de problemen die zich vandaag aan de dag in de landbouw voordoen te vertalen in financiële problemen. Maar mijn stelling van vandaag is dat er in de landbouw meer aan de hand is. De problemen in de landbouw zijn niet te herleiden tot financiële problemen alleen. Een kort historisch overzicht wijst in een andere richting.

De ontwikkelingen in de landbouw worden de laatste decennia gekenmerkt door mechanisering, schaalvergrotingen en intensivering van de productie. Steeds meer machines nemen het werk van de boer over. Door schaalvergrotingen werden ze wel gedwongen om zich te mechaniseren en door de concurrentie zagen ze zich genoodzaakt de productie op te voeren. Deze ontwikkelingen hebben ingrijpende gevolgen gehad voor de mensen die in de landbouw werkzaam zijn. Een groot aantal mensen heeft moeten afvloeien. Eerst de arbeiders, later veel boeren. Het ziet ernaar uit dat de schaalvergroting en intensivering van de productie in de komende jaren onverminderd zal doorgaan. Wanneer de overproductie in de EEG zal worden afgeremd door prijsverlagingen, zoals we zagen gebeuren bij de graanboeren, dan zal de individuele boer terwille van zijn inkomen gedwongen worden tot vergroting van de productie. Deze ontwikkeling gaat weer ten koste van de minder kapitaalkrachtige boeren. En zo is de cirkel weer rond. Maar er zijn meer negatieve gevolgen van de genoemde ontwikkelingen. Ik zet ze even op een rij.

1. schaalvergroting werkte monocultures (bijv. de verbouw van een enkel product zoals mais, graan) in de hand. Niet alleen neemt daardoor de erosie toe: het wegwaaien of -spoelen van de vruchtbare bovenlaag, maar de vruchtbaarheid neemt ook af doordat er meer bestrijdingsmiddelen, kunstmest en ontsmettingsmiddelen nodig zijn.

2. bij schaalvergroting hoorde ruilverkavelingen, waardoor landschappen recht werden getrokken en er vervlakking optrad. Veel karakteristieke landschappen gingen verloren. Bovendien kan veel slib met de rechtgetrokken beekjes wegstromen.
3. om de productie op te voeren wordt jaarlijks in de landbouw 22 miljoen kilo puur gif gebruikt in de vorm van bestrijdingsmiddelen. Chemische middelen worden toegepast om ziekten te voorkomen en te bestrijden en om de grond te ontsmetten. Dit gif maakt veel slachtoffers onder de nuttige insecten, diersoorten en wilde planten. Veel planten en dieren zijn afgestorven. Bovendien worden onze levensvoorwaarden zoals bodem, lucht en water erdoor aangetast. En dan heb ik het nog niet eens over de gezondheidseffecten van de gebruikers gehad.
4. door de intensivering van de productie ontstond ook de intensieve veehouderij. Met de groei van de veestapel ontstond het mestoverschottenprobleem van 48 miljoen ton per jaar. Deze mest wordt op het land uitgereden ondanks verscherping van normen. De mest tast de bodem aan door fosfaten, stikstofoxiden, koper, het grondwater – en in het verlengde daarvan ons drinkwater door nitraten en het tast de lucht aan door de uitstoot door ammoniak. Ammoniak is een van de hoofdbronnen van de verzuring, waardoor bossen sterven, heidevelden vergrassen en meren biologisch dood raken.
5. om de productie blijvend hoog te laten zijn en om de producten blijvend te vrijwaren voor bepaalde ziekten en schimmels wordt er veel geëxperimenteerd met de recombinant DNA-techniek. Met deze techniek wordt ingegrepen in het erfelijk materiaal. Niet alleen worden planten op deze manier naar onze hand gezet, ook met de erfelijke eigenschappen van de dieren wordt geëxperimenteerd. Aan deze ontwikkeling worden nauwelijks grenzen gesteld.

Een hele verontrustende lijst. We tasten met onze landbouw onze eigen levensvoorwaarden aan. Onze overleving staat op het spel. Het meest verontrustende is echter het

landbouwbeleid van de overheid. De overheid gaat nog altijd uit van economische groei. De veestapel mag niet worden ingekrompen, de graanoverschotten mogen niet door quotering worden weggewerkt, de prijzen mogen niet hoger worden enz.

Kortom, onze concurrentiepositie op de wereldmarkt mag niet worden aangetast. In het kader van de Europese eenwording helemaal niet. Zo wordt trouwens de westerse maatschappij als geheel gekenmerkt: een steeds voortgaande technische vernieuwing en economische groei. Het lijkt wel op een vliegwiel, dat, eenmaal in gang gezet, nauwelijks meer te stoppen is. De concurrentie is bijna moordend.

De overheid probeert wel enigszins bij te sturen: mestinjectie, melkquotering, mineralenbalans of oprichten van mestverwerkende bedrijven en mestbanken, maar het probleem is meer van structurele aard. Het roer moet definitief om willen we het milieu nog voor onze toekomst sparen. De milieubeweging roept al jaren dat de landbouw omgebogen moet worden in de richting van biologische of ecologische landbouwvoering. Dit spaart het milieu door nauwelijks mestgebruik, geen bestrijdingsmiddelen en geen toepassing van de biotechnologie. De producten zijn daardoor wel wat duurder, maar veel gezonder.

De stelling die ik in het begin heb gesteld is met deze korte schets wel beantwoord. Er is veel meer aan de hand in de landbouw. Moeten we het daarbij laten? Het wordt pas interessant wanneer we deze ontwikkelingen gaan bekijken in het licht van de bijbel. Hoe staan we nu als kerk tegenover de ontwikkelingen in de landbouw? En wat voor implicaties heeft een dergelijke visie voor ons dagelijks leven?

Er zijn vier bijbelse motieven die ons kunnen helpen bij de ontwikkeling van een visie op de landbouwproblematiek:

1. rentmeesterschapsmotief, Gen. 2:15. We krijgen van God de opdracht om de aarde te bewerken en te bewaren. De huidige manier van landbouw bedrijven getuigt niet van een bewaren, wel van bewerken. We zullen straks rekenschap af moeten leggen hoe we met zijn schepping zijn omgegaan.

2. sabbathsmotief: Lev. 25. In dit hoofdstuk staat dat de aarde van God is. „Van Mij is de aarde” en „Het land zal niet voor altijd verkocht worden”. Elk zevende jaar moet het land een jaar van rust hebben en elke vijftigste jaar moet niet alleen het land een jaar rust hebben, maar moeten de bezittingen weer worden teruggegeven. We hebben in onze manier van landbouw bedrijven de aarde nauwelijks rust gegeven.

3. gerechtigheidsmotief: Jes. 5:8. De profeet waarschuwt tegen verrijking ten koste van de arme. „Wee u die akker aan akker trekt.” Voor onze manier van landbouw bedrijven hebben we meer grond nodig. Voor onze landbouwproducten gebruiken we vijf maal zo veel land nodig als in Nederland: voor de verbouw veevoer (tapioca in Thailand), katoen, koffie, thee, soja, enz. De arme boer daar krijgt niet altijd het loon wat hem toekomt, bovendien wordt hem een eigen stukje grond ontnomen om zijn eigen voedsel te verbouwen. Deze grond wordt vervolgens ook nog eens vergiftigd door de enorme hoeveelheden bestrijdingsmiddelen die gebruikt worden.

4. uit het oogpunt van naastenliefde mogen we niet zo omgaan met het land. We berokkenen niet alleen onze medemensen schade door gebruik en vergiftiging van hun grond, ook onze toekomstige generatie berokkenen we schade door hun levensvoorwaarden te vernietigen.

Als we willen luisteren naar de bijbel en God willen dienen zullen we anders moeten gaan leven. Wanneer we boer zijn, zullen we ons ernstig moeten bezinnen op een andere manier van landbouwbedrijven. De kerk kan hierbij een enorme steun zijn door via een op te richten werkgroep mee te denken over alternatieve bedrijfsvoering. Wanneer we consument zijn kunnen we door een bepaalde manier van leven uitdrukking geven aan onze bijbelse opdracht. Enkele tips:

- geen vlees of eieren uit de intensieve veehouderij
- onbespoten groente en fruit
- groente en fruit van het seizoen
- kopen van groente en fruit uit eigen land
- stimulering in onze eigen kring van biologisch boeren
- kopen van producten uit de ideële import: Max Havelaarkoffie, thee, enz.

H. Algra, Den Helder

Televisie

Er was een ernstig ongeluk gebeurd. Een bromfietser was tegen een tractor opgereden. De benzinetank vloog in brand en de kleding van de man stond binnen enkele seconden in lichterlaaie. Dankzij het water in de buurt kon het vuur snel geblust worden.

Twee kinderen van een jaar of 10 reageerden dolenthousiast: „Prachtig: hij stond helemaal in de fik, te gek! U had het ook moeten zien!” Ik vraag me af of kinderen zo’n 30 of 40 jaar geleden ook zo zouden hebben gereageerd. Wat is de invloed van de televisie? Immers, vanaf de zitbank, zonder enige emotionele betrokkenheid, gebeuren de meest verschrikkelijke dingen. Hoe verschrikkelijker, hoe spectaculairder. De gevolgen blijven meestal onzichtbaar; het gaat immers om stuntwerk. Pijn wordt niet gevoeld.

Het is bekend dat mensen zichzelf kunnen wapenen tegen onheil. Ze ontwikkelen een psychisch pantser tegen allerlei ellende. Het is een manier om te kunnen overleven onder moeilijke omstandigheden. Soms is dat dus nodig. Het wordt triest wanneer hetzelfde mechanisme onnodig in werking treedt. Als kinderen zoveel dingen voor hun ogen zien gebeuren dat ze het als normaal gaan ervaren. Ouders zeggen wel eens dat hun kinderen helemaal geen moeite hebben met verschrikkelijke scènes op de televisie. Ze slapen er even goed door. Het effect lijkt dan mee te vallen, de televisie is niet schadelijk. Ik vraag het me af. Kritisch kijken (en niet kijken) is nodig, ook als opvoeders niet direkt merken welk effect het heeft op kinderen.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Horen naar het Woord (2)

Na de korte weergave van het spreken van Janse en Schilder in het vorige artikel wordt nu dieper ingegaan op de verschillen tussen beiden, zoals Vink die in zijn toespraak naar voren bracht.

Schilder wilde de boodschap van de profeten horen vanuit het geheel der Schriften. Als Jesaja bv. spreekt van Gods beheersing van de volken en over het zenden door God van koningen der volken, dan zullen we die woorden van Jesaja moeten verstaan in verband met de voor ons voleinende schriftopenbaring. Die voleinende schriftopenbaring legt inderdaad verband tussen de zonde der volkeren en het gericht over de volkeren. Dit verband blijkt o.a. duidelijk in de Openbaring van Johannes. Babel wordt geoordeeld over haar zonden.

Vink: „Maar in die wereld, waarover het gericht komt, leeft ook de kerk en die krijgt haar deel van de gemeenschap aan het gericht over de volkeren. Ook de kerk krijgt gemeenschap aan het 'wee', dat door de gerichten over de volkeren komt. Maar dat niet alleen, er komt voor de kerk nog iets bij. In de crisis van de eindtijd wordt ook de antithese verscherpt. De hulp, die de aarde biedt aan de kerk, wordt minder. De kerk krijgt ook de slagen te verwerken, die Babel haar wil toebrengen. Profeten, getuigen worden gedood. Die benauwing komt er voor de kerk bij.”

Een belangrijke vraag is nu, of dat altijd is vanwege de zonden van de kerk. De bijbel laat duidelijk zien, dat dat niet zo is. Er worden getuigen gedood om hun trouw. De kerk deelt in het wee, dat over de volkeren komt, maar heeft tevens te maken „met de smarten der kerk, die verbonden zijn aan het dragen van de versmaadheid van Christus”.

Zo heeft Schilder geluisterd naar Jesaja en andere profeten en hun boodschappen verstaan in verband met de gehele openbaring.

Janse over de profeten

Janse heeft de vraag gesteld of er verbondswraak is en gericht vanwege de verbondsvloek. Wanneer deze vraag zo algemeen gesteld wordt, zal er niemand zijn, die daar zonder meer 'neen' op antwoordt. Janse stelde de vraag in 1940 in het algemeen, maar werkte het antwoord uit in een bijzondere vorm.

Vink: *Hij ziet de Verbondswraak gekomen in de duitse bezetting. Zodat wie zich daartegen verzet, zichzelf aan de Verbondsroede onttrekken wil. En geen oordeel verdraagt over de zonden der kerk.”*

Janse wees o.a. op Jeremia 15 : 1 e.v. „Al stond Mozes met Samuel vóór Mij, dan zou mijn ziel zich toch niet tot dit volk neigen: weg met hen, uit mijn ogen, laat hen heengaan! Ik zal hen maken tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken der aarde...” Verder heeft Janse gewezen op Jeremia 29, waar de profeet de ballingen zegt, dat ze zich moeten onderwerpen aan de vijand, „want in haar vrede zal uw vrede gelegen zijn”.

Vink: „Dat zegt de HEERE tot ons nu (Vink geeft de mening van Janse weer – v.W.), want dat heeft de HEERE door de dienst van Jeremia destijds tot het volk van Juda en tot de weggevoerden naar Babel gezegd. En de HEERE zegt ons door de dienst van Ezechiël (14 : 13): „Mensenkind, als een land tegen Mij gezondigd zal hebben, zo zal Ik Mijn hand daartegen uitstrekken en zal hetzelfde de staf des broods breken en een honger daarin zenden, dat Ik daaruit mensen en beesten uitroeie.” En de HEERE zegt dit tot ons, omdat Hij dit destijds door de dienst van Ezechiël liet profeteren. Janse hoort dus naar het concrete woord der profetie in de concrete situatie, alsof die profeten nu met hetzelfde woord en met dezelfde boodschap gezonden waren.”

Schilder heeft in De Reformatie van 10 augustus 1945 een uitvoerig artikel geschreven onder de titel 'Jeremia en 'het verzet'. Hij wees er op, dat de beoordeling van de concrete situatie, zoals Janse die gaf, niet juist was. De situatie in bezet Nederland was een totaal andere dan die van Juda ten opzichte van Babel. Wie parallellen wil trekken, moet een juist gezicht hebben op de concrete situatie. Jeremia had een bijzondere openbaring over de bijzondere omstandigheden. „Jeremia wist van de concrete situatie, wat ons in onze situatie niet geopenbaard was.”

Schilder heeft op dit eenzijdig horen naar het Woord betekende in de bezettingstijd ook „de geschreven bevelen tot verzet tegen de anti-christ” te onderhouden. Zulk verzet heeft niets te maken met nationalisme.

Vink: „Het ontbreken van het juiste gezicht op de concrete situatie heeft hier – ook bij Janse – dus het horen naar het Woord belemmerd. We dienen er echter rekening mee te houden, dat Janse in zijn blik op de concrete situatie juist bepaald wil zijn door zijn horen naar het Woord. Wanneer ik mijn bijbel lees, zegt Janse, dan kan ik mij er niet aan onttrekken, dat in het licht van de

profetie van Jeremia en in het licht van Romeinen 13 de HEERE mij leidt tot zulk een beoordeling. Zodat wij ... de vraag overhouden: heeft Janse niet alleen een verkeerde beoordeling der concrete situatie in het he-den gehad – zodat zijn parallellen onjuist zijn –, maar heeft Janse wel goed naar het Woord gehoord?”

Van zijn horen naar Romeinen 13 is het niet zo moeilijk om te zeggen: dat is door Janse verkeerd verstaan, want hij vergat de positie van koningin Wilhelmina in Londen in het licht van Romeinen 13 te zien.

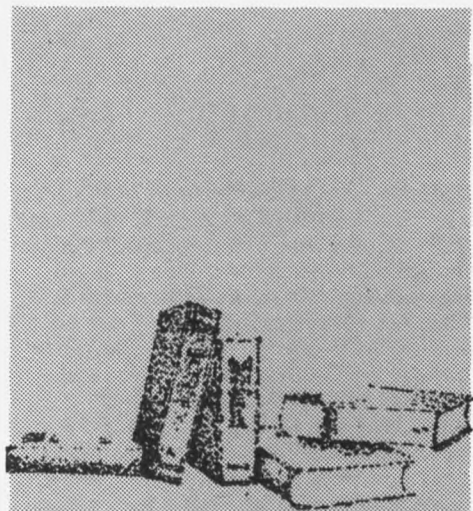
Maar ook ten aanzien van zijn spreken over Jeremia moet worden gezegd, dat hij niet goed geluisterd heeft. En daarom is zijn beoordeling van de concrete situatie én de bijbelse boodschap in die concrete situatie niet juist.

Wat doet Janse, als hij Jeremia leest? Hij hoort teksten, maar hij hoort er de Schriften niet meer in. Hij herkent de boodschap van de voleinende schriftopenbaring niet. En bij zijn 'toepassing' van het woord van Jeremia verzuimt hij in rekening te brengen wat aan de kerk ná Jeremia is geopenbaard.

Het is merkwaardig, dat Janse als schriftbewijs voor zijn conclusies in een artikel in Pro Ecclesia (een blad, dat tijdens de oorlog verscheen) naast elkaar zet: Deuteronomium 28, Jeremia 29, Daniel 1, Ezechiël 14 : 14 en Hebreëen 4 en 6. Dat is merkwaardig, omdat Janse daarmee zeggen wil, dat deze teksten dezelfde inhoud hebben. Hier ligt het principe voor de verwarring, waarin Janse bij zijn horen naar het Woord zichzelf heeft gebracht.

Vink: „Want in Hebr. 4 en 6 is de openbaring in een verder ontwikkeld stadium gekomen. En dat niet alleen: maar is de openbaring nieuw-testamentisch geworden. Hebr. 4 en 6 zeggen: het is voor de kerk, die niet meer getrouw is om het Verbond met de HEERE te bewaren, nog veel erger dan voor Juda uit de tijd van Jeremia. Voor Juda was het een ballingschap van 70 jaar. Dan kwam de weg terug. Maar laat ons gewaarschuwd zijn, zegt Hebr. 6, tot ieder, die in Gods nieuwe Verbondsbedeling afvallig wordt. Het kan wel eens zo zijn, dat de weg terug voor hem gesloten blijft. Want het is onmogelijk, dat wie afvallig wordt, weer vernieuwd wordt tot bekering.”

(slot volgt)

Boekbespreking

M. de Jonge, Voorburg

De Zaligsprekingen

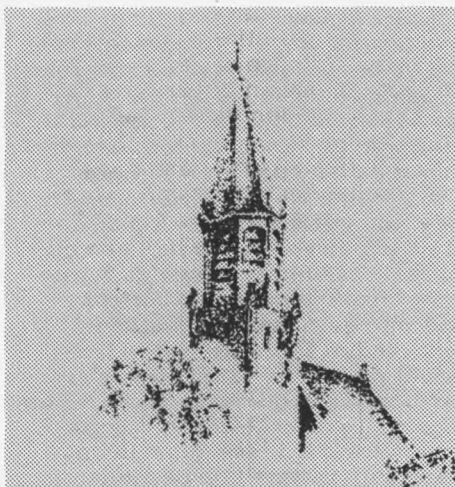
Weerslag van een 'geloofsgesprek' tussen dr. Pinchas Lapide (joods theoloog) en dr. Carl Friedrich von Weizsäcker (filosoof, president van de Bondsrepubliek).

Dit boekje, uitgegeven door Kok, Kampen – 83 bladz., f 14,90, is geen directe bijdrage „tot opbouw van het gereformeerde leven”. Waarom er dan een bespreking aan gewijd? Het lijkt ook geen 'geloofsgesprek' of wel een 'gesprek over geloven', zoals titelpagina en omslag aangeven. Je ontmoet er geen vertrouwde terminologie in. Hoe zou dat ook kunnen, waar de beide gesprekspartners beogen 'vanuit hun eigen traditie' te komen tot een 'vertaling van de zaligsprekingen' (omslag). De uitgever vermeldt daarbij dat door de thematiek de wijze van behandelen het boek velen zal aanspreken, ook omdat het actueel is in het kader van het conciliair proces.

Reeds het uitgangspunt 'geloven' brengt scheiding. De gespreksgangers hebben daar zo hun eigen opvattingen over. Niet geput uit en beheerst door de Schriften, maar door puur menselijke overwegingen. Zo kom je ergens tegen (bladz. 43) dat ze drie 'geloofshelden' ten tonele voeren: Jezus (Hij wordt hier zomaar op één lijn gesteld met de andere twee), Socrates en de maagd van Orleans, figuren die voorbeelden zijn, zonder welke ons avontuur land zoals wij dat kennen eigenlijk ondenkbaar zou zijn.” (43) Na een korte inleiding over het doel van het boek volgen twee delen, waarin resp. de algemene aspecten van de zaligsprekingen en vervolgens elk van de spreuken aan de orde komen. Ten slotte komt de vraag of de zaligsprekingen een utopie zijn of een levensprogramma.

Ik meen bij dit kleine boekje, zeer inspirerend geschreven, enkele vraagpunten en opmerkingen te mogen stellen, die tevens oriënterend zijn voor de inhoud:

- kennisnemen ervan is waardevol, speciaal voor hen die zich op ietwat theologische en/of filosofische paden begeven: het heeft inzicht in wat er momenteel in bepaalde (ook christelijke) kringen leeft
- de deelnemers in het gesprek gaan niet uit van Gods openbaring, zoals we die in de Schriften ontvangen: dat de oorspronkelijke woorden ontvangen zijn als 'machthebbende' lijkt hen te zijn voorbijgegaan
- het 'zalig-zijn', zoals de Here Jezus dat tot zijn discipelen uitsprak, komt maar heel mager tot uitdrukking. „Daar wordt niet gezegd 'je moet'; daar wordt ook niet gezegd 'je kunt, want je moet' Dat laatste is alleen maar frustrerend en beledigend. Maar daar wordt gezegd: zalig ben je, wanneer je vrede maakt, want dan zul je een zoon van God heten” (11). De bergrede is, zegt Lapide, een concreet recept om te overleven (80) en hij voegt er aan toe „Een wereld, die in het ethos van de Bijbel een wegwijzer heeft naar de vermenschelijking van deze aarde en de door God gewilde menswording van alle kinderen van Adam” zal de shalom ontvangen, één hele wereld onder de ene God.

Kerknieuws

Weekend voor 25-plus

Van vrijdagavond 14 tot en met zondagmiddag 16 september a.s. wordt er een weekend belegd voor jongeren van 25 jaar en ouder, in het gebouw van l'Abri te Eck en Wiel (in de Betuwe). Het onderwerp is dit keer: „Alles uit

Gods hand”. Hoe kijken we aan tegen de belijdenis, dat alle dingen (goed en kwaad) ons uit Gods hand toekomen?

Maximaal 25 deelnemers kunnen er komen en er zijn nog een paar plaatsen vrij. Informatie bij Carlien Venderbos, Jan Campertlaan 5, 2323 DH OEGSTGEEST, tel. 071-156072.

Landelijke Vrouwencontactdag 20 september 1990 te Putten

Zoals u in de eerste aankondiging hebt kunnen lezen, wordt dit jaar de Landelijke Vrouwencontactdag gehouden op donderdag 20 september 1990 in Putten.

Hier wordt u vanaf 9.30 uur ontvangen in De Aker, Fontanusplein 2 met koffie en veluws krentenbrood. Het programma start om 10.30 uur in de Oude Kerk (Ned. Herv.) Kerkplein 11, op ongeveer 50 meter van De Aker.

In de kerk is ringleiding aanwezig, terwijl beide gebouwen goed toegankelijk zijn voor rolstoelen. De lunchpauze zal weer in De Aker plaatsvinden en het middagprogramma opnieuw in de kerk. De entree bedraagt f 15,-. Hiervoor krijgt u koffie, een uitgebreide lunch met o.a. broodjes, soep, fruit, drinken naar keuze en het programma-boekje.

Drs. P.J. van Kampen, als lerend ouderling verbonden aan de Nederlands Gereformeerde Kerk van Wageningen en staflid van de Stichting L'Abri-Nederland, hebben wij bereid gevonden een inleiding te houden over het thema **NEW AGE**. **NEW AGE** is een term waarachter meerdere stromingen schuil gaan, die gaandeweg meer hun stempel zetten op de huidige samenleving. De volgende punten zijn typerend voor het zogenaamde **NEW AGE**-denken:

- veel aandacht voor oosterse religies, gezien als even zovele wegen naar God;
- een bepaalde kijk op het omgaan met de aarde;
- alternatieve geneeswijzen;
- een grote belangstelling voor magie, hekserij en andere vormen van alternatieve spiritualiteit.

Op verschillende manieren wordt indringend propaganda gemaakt voor deze zaken. Het is daarom van belang hiervoor op onze hoede te zijn.

Deze dag, die als doel heeft met elkaar God lof te brengen en elkaar te bemoedigen, belooft al met al uitermate boeiend te worden.

In verband met de noodzakelijke voorbereidingen vragen wij u het aantal bezoekers uit uw gemeente **vóór 10 september a.s.** aan ondergetekenden op te geven.

Gegevens omtrent openbaar vervoer volgen hieronder:

Putten is heel goed bereikbaar per trein. De stoptrein Amersfoort/Zwolle en Zwolle/Amersfoort ver-

trekt 2x per uur. Het station van Putten ligt $\pm$ 3 km van het centrum, daarom zullen vanaf 09.00 uur taxi-busjes bij het station gereedstaan (voor de terugreis moet u zelf even afspraken maken).

De Aker en de kerk staan aan hetzelfde plein als het gemeentehuis, in het centrum. Hier zijn ook de parkeerterreinen.

Wij hopen zeer velen op 20 september te mogen ontmoeten.

Namens de voorbereidingscommissie,
A.R. van Wachem-van Roemburg
Ferguutgaarde 22,
7329 BG Apeldoorn
tel.: 055-424117

G. Busstra-Roorda
Van Miereveltstraat 47
7312 RX Apeldoorn
tel.: 055-555498

Commissie Reformatische Studieavonden

Deze commissie, ontstaan vanuit de Geref. Vrijg., Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken in de regio Den Haag, belegt een aantal studieavonden over geloof en samenleving. De eerstvolgende bijeenkomst is: Donderdag 27 september 1990

dr. R. Fernhout, Alphen aan de Rijn:
Wat gelooft een moslim?

Er zijn in ons land meer moslims dan Geref. Vrijg., Chr. Geref. en Ned. Geref. bij elkaar. Maar wat weten we van hun geloof? En hoe zullen wij als christenen ons tegenover hen opstellen? Dr. Fernhout hoopt ons hierover te informeren.

De avond wordt gehouden in het gebouw van de Ned. Geref. Kerk te Rijswijk, Oranjelaan 62, 2281 GG Rijswijk, te beginnen om 20.00 uur. Info: 070-3997649.

Verklaring

1. De Kerkeraden van de Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord en van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord hebben elkaar in commissieverband ontmoet om gemeenschappelijk na te gaan of er een schriftuurlijke weg is te vinden, die kan leiden tot herstel van de kerkelijke eenheid. In deze besprekingen is geconstateerd, dat in beide kerken de uitgesproken wil aanwezig is om zich als kerken van de HERE Jezus Christus te openbaren in deze wereld op basis van

- a. volstreekte erkenning van het onfeilbare Woord van God.
- b. zoals dat door de kerken beleden wordt in de Drie Formulieren van Eenheid en aan welke geschriften de Kerken gebonden zijn door middel van het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers.
- c. met volwaardige hantering van de kerkelijke regels, zoals die tot uitdrukking komen in de Gereformeerde Kerkorde.

2. Met betrekking tot de ontstane kerkelijke breuk in 1970 verklaren de beide kerkeraden, dat – tegen de achtergrond van het bovenstaande – de belemmeringen om te komen tot herstel van de kerkelijke eenheid moeten worden weggenomen, omdat zij geloven, dat die eenheid om Christus' wil geboden is.

3. De Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord aanvaardt en waardeert ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) de intentie van haar strijd in de zestiger jaren, namelijk de integrale handhaving van de Belijdenis, zoals de Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord diezelfde strijd ook in haar eigen kerkverband moest gaan voeren.

De Nederlands Gereformeerde Kerk verklaart bereid te zijn bij hereniging binnen het Gereformeerde Kerkverband op grond van Gods Woord, zoals dat door de Kerk beleden wordt in de Drie Formulieren van Enigheid, de rechtsgeldigheid te erkennen van en zich con amore te zullen houden aan de besluitvorming die binnen de Gereformeerde Kerken heeft plaatsgevonden sinds het ontstaan van de breuk rondom 1967, uiteraard met behoud van gevoelens betreffende vormgeving en effectuering van bepaalde besluiten.

4. Bij het terugzien op de oorzaken, die geleid hebben tot het kerkelijk uiteengaan in 1970 is de Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord tot het inzicht gekomen, dat de voortgang van Gods Koninkrijk niet gediend wordt door alle fouten en gebreken die toen in de benadering over en weer zijn op te merken, na te gaan en vast te stellen. Wel wil zij enkele handelingen van haarzelf in die tijd voorwerp maken van een kritisch terugzien om zo een handreiking te bieden die kan leiden tot hereniging.

Zo zal achteraf erkend moeten worden, dat de geschorste en afgezette ambtsdragers de weg van het kerkelijk appel hadden moeten gaan en conform art. 31 D.K.O. hun bezwaren hadden moeten voorleggen aan de meerdere vergadering.

Ook erkent ds. Mooiweer, dat hij destijds, vóór het kerkeradsbesluit van 3 maart 1970 had moeten meedelen met zijn bezwaren tegen het classisbesluit inzake de kerk te Nijverdal toch de kerkelijke weg te zullen gaan.

Gaande op deze kerkelijke weg was het naar art. 31 D.K.O. mogelijk voor een bezwaard predikant een preekbeurt te vervullen zoals toen in Nijverdal. Maar ds. Mooiweer erkent, dat hij, ook al had hij met die preekbeurt in Nijverdal de bewaring van de band met de broederschap in groter geheel op het oog, het verzoek van de kerkeraad om van die preekbeurt af te zien had moeten honoreren met het oog op de bevordering en bewaring van de eenheid in eigen gemeente.

5. De Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord heeft met blijdschap kennis genomen van deze verklaring en spreekt op grond hiervan uit:

geen moeite meer te hebben om hen, van wie zij in 1970 is vervreemd geraakt, weer van harte te aanvaarden en te erkennen als broeders en zusters in Christus binnen het Gereformeerde Kerkverband; en ook geen moeite meer te hebben om ds. Mooiweer weer van harte en met blijdschap te aanvaarden en te erkennen als Dienaar van het Goddelijke Woord.

Hij doet dit met des te meer vrijmoedigheid, omdat in het conflict van 1970 de confessionele trouw van ds. Mooiweer en de zes andere ambtsdragers niet in geding was.

Op grond van bovengenoemde verklaringen besluiten de Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord en de Nederlands Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord het kerkelijk conflict van 1970 verder te laten rusten en in verootmoediging neer te leggen voor het aangezicht van de Koning van de Kerk.
Enschede, juni 1990

Ned. Geref. Kerk van Houten

Op 2 september j.l. vond de bevestiging plaats van ds. W.G. Rietkerk, als parttime-predikant te Houten door ds. M.R. van den Berg, predikant te Utrecht.

Ds. van den Berg, die 2 jaar consultant van Houten was, bediende het Woord uit 2 Kor. 6 vs. 1-10, stipte daarbij met name aan de geweldige tijd, waarin wij leven, n.l. in de genadetijd, waarin de HEERE ambtsdragers toevoegt aan de gemeente, als lichtende voorbeelden voor de kudde, in alle verhoudingen en omstandigheden, zowel binnen de kerk als daarbuiten.

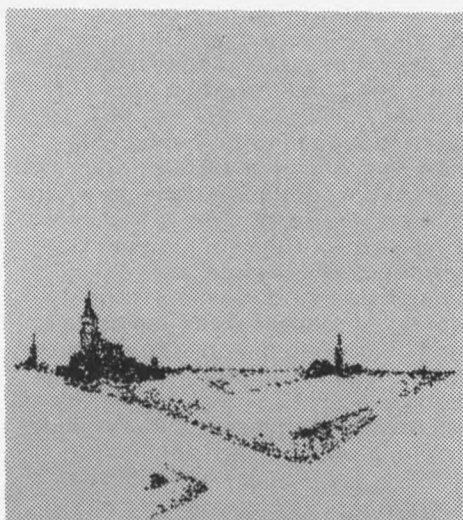
Na bevestiging van ds. Rietkerk, waarbij tevens enige ouderlingen werden bevestigd, bediende deze het Woord uit Johannes 20 vs. 21. Hij benadrukte de mondiale zendingsopdracht van de gehele gemeente in de concrete samenlevingsverbanden van iedere dag.

Dat betekent: angst en geslotenheid in de Gemeente wijken; openheid en blijdschap verschijnen, waar de opgestane Christus de Gemeente begroet met 'Shalom'!

Namens de regio sprak ds. K.H. de Groot, predikant te Bunschoten-Spakenburg.

De voorzitter van de kerkeraad sprak daarna nog een kort slotwoord.

Vervolgens was er gelegenheid voor nadere kennismaking met ds. en mevr. Rietkerk.

Uit breder kring

Calvinistic World Association

Secretariaat: Telefoon: 072-330089
Hulpverlening Roemenië 1e halfjaar 1990

Met totaal 7 trekkers met oplegger, en meerdere kleinere wagens verleenden wij hulp aan kerken, geloofsgemeenschappen, ziekenhuizen en kindertehuizen, die nog geen of weinig steun vanuit het westen hadden ontvangen.

Naast levensmiddelen en vitamines werden allerlei goederen meegenomen zoals kleding, koelkasten, schrijf- en kopieermachines, papier en zelfs een compleet kerkorgel. Meer dan 10.000 bijbels en 25.000 bijbelverklaringen konden worden uitgedeeld.

Onze hulp aan meerdere zieken- en kindertehuizen werd mogelijk ge-

maakt door een bijzondere gift van f 101.000,-, speciaal voor dit doel bestemd. Hierdoor konden wij meenemen een complete operatiekamer met volledig instrumentarium, honderden kunstprothesen, 50 complete ziekenhuisbedden, 20 rolstoelen, medicijnen, injectienaalden, verband- en hechtmiddelen, honderden dekens, was- en ontsmettingsmiddelen, enz.

Voor al deze goederen – totaal ca. 150 ton – werd een heel lage vriendenprijs van totaal f 450.000,- betaald, want de werkelijke inkoopsprijs is zeker twee- tot driemaal zo hoog.

Vóór a.s. winter zouden wij nog een transport willen organiseren naar afgelegen gebieden. Naast hoogwaardig voedsel worden dan meegenomen: vitamines, medicijnen, kleding en bijbels. De kosten van dit transport zullen ca. f 100.000 bedragen. Hoewel wij dit geld nog lang niet bij elkaar hebben, hopen wij van harte, dat deze reis kan doorgaan. Giften kunnen worden overgemaakt op postgirorekening 1775496 ten name van CWA (Calvinistic World Association) te Heiloo

'Kind in het Licht' plaatst kritische kanttekeningen bij ontwikkelingen in de pedagogiek

'Kind in het Licht' is de titel van het

laatst verschenen Cahier (nr. 11) van het Christelijk Studiecentrum ICS. Het behandelt enkele recente ontwikkelingen in de (ortho-)-pedagogiek in Nederland. Daarnaast vragen de auteurs zich af of, en zo ja: hoe christelijke opvoeding zich onderscheidt van niet-christelijke. Een aantal artikelen is gebaseerd op bijdragen aan congressen van het Studiecentrum in 1989 en 1990.

Auteurs. Onder de schrijvers bevinden zich bekende namen:

Prof.dr. W. ter Horst was werkzaam bij onderwijs en inrichtingswezen: hij is oud-hoogleraar orthopedagogiek van de RU-Leiden.

Drs. Henk Algra is orthopedagoog, verbonden aan de zwakzinnigeninrichting 'Noorderhaven', in Den Helder.

Dr. Trees Andree is docent godsdienstpedagogiek aan de Theologische Faculteit van de RU-Utrecht.

Dr. Joop Stolk is orthopedagoog en als hoofddocent verbonden aan de faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de VU in Amsterdam.

'Kind in het Licht' – Ton Senf e.a. 80 blz., f 12,50 incl. verzending. Te verkrijgen door overschrijving van f 12,50 op Postbank 2247500 o.v.v. Cahier 11.

kort en goed: kerk

KERK is een wekelijks magazine met nieuws en achtergronden over kerken en christelijke organisaties in de breedste zin. KERK, dat wordt geredigeerd door een team van deskundige kerknieuwsjournalisten, dringt u geen mening op, maar informeert.

Onmisbaar dus voor ieder die wekelijks op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de brede christelijke wereld.

Een jaarabonnement kost f 87,75. Wanneer u zich nu abonneert, ontvangt u KERK tot 1 januari 1991 voor slechts f 14,95.

- ☐ Ja, ik abonneer mij op Magazine Kerk. Voor de rest van 1990 betaal ik slechts f 14,95. Binnenkort ontvang ik daarvoor een acceptgirokaart.
- ☐ Graag ontvang ik van u gratis drie proefnummers van KERK.

Naam:

Straat:

Postcode/plaats:

U kunt deze bon in een ongefrankeerde envelop opsturen aan:
Magazine Kerk, Antwoordnummer 1043, 3770 VB Barneveld.
Bellen kan ook: 03420-10790.

OP

Psalm 8 vers 3

Geboren – op 3 augustus 1990:

**Johanna Elena Frances
(Hanna)**

Dochter van:
Michael en Koosje Guravage
Zusje van: Albert

Kleindochter van:
A. en M.W. Griffioen,
Rijksstraatweg 79, Loenen a. d. Vecht

De raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage deelt u met vreugde en dankbaarheid mee dat haar predikant

Ds. H. SCHUURMAN

op 26 september a.s. zijn 25-jarig ambtsjubileum hoopt te vieren. De kerkeraad biedt zijn predikant en zijn vrouw in verband met dit jubileum een receptie aan, waarvoor u van harte wordt uitgenodigd. De receptie zal D.V. gehouden worden op vrijdag 5 oktober 1990 van 19.30 tot 21.00 uur in de Johanneskapel, Bosbesstraat 7 te 's-Gravenhage.